

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
МАГІСТРАТУРА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Допущений до захисту
 Директор ННІПО
 Ганич О.А. _____
 «__» _____ 2020р.

Випускна кваліфікаційна робота

 (освітній ступінь підготовки)

на тему **Громадянське суспільство. Перспективи розвитку в місті**
Добропіллі

Виконала студентка 2 курсу, групи ДС – 2017

напряму підготовки (спеціальності) «Публічне управління та
адміністрування» 281 «Публічне управління та адміністрування»
 (шифр і назва напряму підготовки, спеціальності)

Іватіна О.Ю.

 (підпис)

Керівник

 (посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали) (підпис)
 Рецензент

 (посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали) (підпис)
 Рецензент

 (посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали) (підпис)

Засвідчую, що у цій випускній кваліфікаційній
 роботі немає запозичень з праць інших авторів
 без відповідних посилань
 Студент _____
 (підпис)

Покровськ – 2020р.

АНОТАЦІЯ

Іватіна О.Ю. Громадянське суспільство. Перспективи розвитку в місті Добропіллі / Випускна кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» - ДВНЗ ДонНТУ, Покровськ, 2020.

В дипломній роботі розкрито теоретичний аспект формування громадянського суспільства України. Розглянуто діяльність громадянського суспільства в місті Добропіллі. Досліджено інструменти місцевої демократії, як засіб громадської участі в місті Добропіллі та стан взаємодії влади та представників громадськості в громаді. Розроблено на основі досліджень пропозиції та рекомендації з подальшого розвитку громадянського суспільства м.Добропілля.

Ключові слова: ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО, ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ, ГРОМАДСЬКА РАДА, ГРОМАДСЬКИЙ БЮДЖЕТ, ДІАЛОГ, СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.

Список публікацій здобувача:

1. Іватіна О.Ю., Беззубко Л.В. Розвиток громадянського суспільства у місті // Електронний науково-практичний журнал «Збірник наукових праць Донбаської національної академії будівництва і архітектури» № 1 – 2018 (11) - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://donnaba.edu.ua/journal/images/1-2018-11/13.pdf>

2. Іватіна О.Ю. Загальна характеристика громадського сектору міста Добропілля // Всеукраїнська науково-практична конференція «Публічне управління: проведення реформи в Україні» 10 грудня 2019 р.- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://donntu.edu.ua/ipo/mdu>

SUMMARY

Ivatina O.Y. Civil society. Development prospects in the city of Dobropillya / Graduate qualification work for the master's degree in specialty 281 "Public administration and administration" - DVNZ DonNTU, Pokrovsk, 2020.

The thesis presents the theoretical aspect of the formation of civil society in Ukraine. The activity of civil society in the city of Dobropillya is considered. The tools of local democracy as a means of civic participation in the city of Dobropillya and the state of interaction between the authorities and members of the public in the community are explored. Developed on the basis of research proposals and recommendations for the further development of civil society in Dobropillya.

Key words: CIVIL SOCIETY, PUBLIC ASSOCIATIONS, PUBLIC COUNCIL, PUBLIC BUDGET, DIALOGUE, STRATEGY FOR CIVIL SOCIETY DEVELOPMENT.

List of publications of the applicant:

1. Ivatina O.Y., Bezzubko L.V. Civil Society Development in the City // Electronic Scientific and Practical Journal "Collection of Scientific Papers of Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture" # 1 - 2018 (11) - [Electronic resource]. - Access mode: <https://donnaba.edu.ua/journal/images/1-2018-11/13.pdf>
2. Ivatina O.Y. General Characteristics of the Public Sector of the City of Dobropillya // All-Ukrainian Scientific and Practical Conference "Public Administration: Reform in Ukraine" December 10, 2019 - [Electronic resource]. - Access mode: <https://donntu.edu.ua/ipo/mdu>

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1 ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО УКРАЇНИ.....	10
1.1.Громадянське суспільство в Україні. Історичний аспект.....	10
1.2.Місце громадських організацій в громадянському суспільстві.....	15
1.3.Громадянське суспільство у міжнародних угодах. Зарубіжний досвід	18
1.4.Нормативно-правова база громадської участі в Україні.....	26
РОЗДІЛ 2 ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ДОБРОПІЛЛЯ.....	32
2.1 Загальна характеристика громадського сектору м.Добропілля.....	32
2.2 Громадська участь. Інструменти місцевої демократії.....	35
2.3 Громадська рада при виконавчому комітеті міської ради.....	45
2.4 Діалог, як інструмент вирішення конфліктів	49
2.5 Громадські формування, як частина громадського сектору міста.....	52
2.6 Громадський бюджет та соціальне партнерство.....	55
2.7 Синергія влади та громади	59
РОЗДІЛ 3 ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО М.ДОБРОПІЛЛЯ – ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ.....	64
3.1 Аналіз стану та умов розвитку громадянського суспільства в Добропіллі.....	64
3.2 Пропозиції по розвитку громадянського суспільства м.Добропілля.....	68
ВИСНОВКИ.....	74
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ.....	78

ДОДАТОК А.....	81
ДОДАТОК Б.....	
ДОДАТОК В.....	
ДОДАТОК Г.....	
ДОДАТОК Д.....	
ДОДАТОК Е.....	
ДОДАТОК Є.....	

ВСТУП

Становлення громадянського суспільства є важливим і актуальним питанням як в цілому в Україні, так і зокрема в місті Добропіллі. Це насамперед пов'язано з тим, що діяльність нашої держави в даний момент спрямована на побудову демократії. І очевидно, що жодна країна не може бути демократичною без громадянського суспільства.

Актуальність теми. Подолання неефективності державного управління, браку політичної волі, нехтування посадовими особами звітністю й відповідальністю перед суспільством залишаються нагальними завданнями для забезпечення безпечного розвитку суспільства й держави.

Для їх вирішення актуальним є реальне залучення громадян до вироблення та реалізації державної політики в різних сферах, а також відповідний їй системний моніторинг. До об'єднання зусиль у проблемних сферах мають прагнути і громадські інституції, і державна влада, усвідомлюючи необхідність і неминучість кардинальних змін. Від того, як громадянському суспільству та владним структурам вдасться зберегти й примножити потенціал співпраці, виробивши консолідоване бачення майбутнього та єдину стратегію перетворень, залежатимуть перспективи України як суверенної, правової, демократичної держави.

Концептуальні дослідження публічного аспекту громадських об'єднань в Україні базуються на працях вітчизняних і зарубіжних учених, а саме: Н. Бортника, О. Ерліха, В. Ортинського, П. Рабіновича, Дж. Фінніса, Е. Шмідт-Ассманна, Р. Штрайнца.

Публічний аспект розвитку громадянського суспільства досліджували фахівці не тільки галузі державного управління (публічного управління та адміністрування), але й галузі адміністративного права, зокрема: Ю. Битяк, М. Віхляєв, В. Гаращук, Т. Гаврилюк, І. Грищенко, Д. Заброда, М. Дмитренко, В. Колпаков, О. Кузьменко, Р. Калюжний, М. Ковалів, О. Остапенко, І. Пастух, С. Петков, В. Сущенко, І. Тацишин та інші.

Не дивлячись на багату чисельність наукових розробок вищезгаданих вчених, проблематика розвитку громадянського суспільства потребує подальшого дослідження. В умовах сьогодення це є вкрай важливим, бо поступово (і цей процес вже не зупинити) змінюється відношення суспільства до організації і здійснення самоврядування в громадах, громадськість стає активнішою і потенціал участі у прийнятті рішень та управлінні стає дедалі більшим.

Отже, завдяки максимальній активізації взаємодії держави, органів влади на місцях та громадського сектору у вирішенні важливих питань регіону, стане можливим сталий розвиток територіальної громади.

Мета і завдання роботи. Метою цієї дипломної роботи є з'ясування та обґрунтування теоретичного та практичного аспектів формування громадянського суспільства України, а також розробка пропозицій та рекомендацій з подальшого розвитку громадянського суспільства м.Добропілля.

Для досягнення цієї мети сформульовано наступні **завдання**:

- вивчити історичний аспект становлення та розвитку громадянського суспільства в Україні;
- визначити місце громадських організацій в громадянському суспільстві;
- висвітлити відображення громадянського суспільства у міжнародних угодах та зарубіжний досвід його становлення та розвитку;
- дослідити нормативно-правову базу громадської участі в Україні;
- надати загальну характеристику громадського сектору м.Добропілля для вивчення потенціалу його подальшого розвитку;
- дослідити інструменти місцевої демократії, як засіб громадської участі в місті Добропіллі;
- вивчити діяльність громадської ради при виконавчому комітеті міської ради м.Добропілля;

- дослідити інструмент діалогу, як комунікативний важель для вирішення конфліктів у громаді;
- вивчити діяльність громадських формувань, як частину громадського сектору міста;
- розглянути стан впровадження громадського бюджету та соціального партнерства;
- обґрунтувати необхідність синергії влади та громади;
- проаналізувати стан та умови розвитку громадянського суспільства в Добропіллі;
- розробити пропозиції та рекомендації по розвитку громадянського суспільства м.Добропілля.

Об'єкт дослідження – функціонування та розвитку інститутів громадянського суспільства як елементів громадянського суспільства, відносини між суспільними організаціями громадян, з одного боку, та міською владою, з іншого.

Предмет дослідження - громадянське суспільство в м. Добропіллі, його місце і роль у сфері взаємодії і взаємного впливу влади та громади.

Методи дослідження. В роботі використано історико-правовий метод дослідження для вивчення передумов виникнення громадської активності (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 1.4.). За допомогою системно-функціонального методу було розглянуто сучасний стан діяльності інститутів громадянського суспільства(підрозділи 2.1. – 2.7.). Логіко-семантичний метод сприяв розробленню та узагальненню пропозицій щодо подальшого розвитку громадянського суспільства (підрозділи 3.1, 3.2.).

Особистий внесок здобувача. Відображені в дипломній роботі узагальнення, висновки, пропозиції, обґрунтовані на підставі особистих досліджень автора в результаті опрацювання та аналізу наукових і нормативних джерел. Наукова новизна отриманих у роботі результатів полягає в тому, що робота є дослідженням у якому комплексно, використовуючи новітні досягнення науки, досліджено аспекти розвитку

громадянського суспільства. У результаті дослідження обґрунтовано висновки, розроблено пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення діяльності громадського сектору міста Добропілля.

Апробація результатів дипломної роботи. Пропозиції щодо розвитку громадянського суспільства, зокрема, щодо вирішення конфліктних ситуацій використовуючи діалог, як основний інструмент, викладені у Рекомендаціях для органів місцевого самоврядування «Діалог в місцевих громадах» (м.Київ, 2018р.). Автор дипломної роботи є співавтором виданого вищевказаного видання (Додаток А).

Публікації. Основні положення та висновки дипломної роботи викладено у статті електронного науково-практичного журналу «Збірник наукових праць Донбаської національної академії будівництва і архітектури» № 1 – 2018 (11) (Додаток Б), а також у тезах Всеукраїнської науково-практичної конференції «Публічне управління: проведення реформи в Україні» від 10 грудня 2019 року (Додаток В).

Структура роботи. Робота складається із вступу, трьох основних частин, висновків, переліку посилань та додатків. У першій частині надається поняття і основні форми діяльності громадського сектору м.Добропілля. У другій частині проведено детальний аналіз активності громадських об'єднань, їх участь у прийнятті управлінських рішень, форми співпраці влади та громади. У третій частині визначаються основні шляхи розвитку громадянського суспільства в місті Добропіллі.

РОЗДІЛ 1

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО УКРАЇНИ

1.1 Громадянське суспільство в Україні. Історичний аспект

Громадянське суспільство – це сукупність міжособових відносин і сімейних, суспільних, економічних, культурних, релігійних та інших структур, які розвиваються в суспільстві зовні кордонів і без втручання держави. Воно представлено у вигляді соціального, економічного і культурного простору, в якому взаємодіють вільні індивіди, реалізуючи приватні інтереси і здійснюючі індивідуальний вибір.

Громадянське суспільство присутнє майже в усіх сферах життєдіяльності держави:

- бере участь у виборах (політичні партії);
- представляє суспільні інтереси у взаємовідносинах з роботодавцями (професійні спілки);
- захищає права споживачів;
- навчає, сприяє розвитку дітей та молоді (молодіжні та дитячі громадські об'єднання);
- вирішує національні питання (національно-культурні автономії);
- охороняє державний кордон і громадський порядок (громадські формування з охорони громадського порядку та державного кордону);
- вирішує проблеми громадян за місцем проживання (органи громадської самоорганізації).

З метою донесення інформації до населення, а також встановлення зв'язку з масами громадські організації використовуються владними структурами як засіб зв'язку та ефективної комунікації [17]. Недержавні некомерційні організації, якими є громадські об'єднання, насамперед є тими структурами, які виражають волю і інтереси громадянського суспільства, вони є рушійною силою з досить великим потенціалом. В цьому випадку

рівень реалізації прав, свобод та інтересів суспільства цілком залежить від рівня взаємодії громадських об'єднань з органами влади та бізнесом. Ця взаємодія ще має назву «соціальне партнерство», яке сьогодні розглядається як пріоритетна умова становлення громадянського суспільства.

Можна стверджувати, що поняття «громадянське суспільство» є достатньо давнім поняттям. Згадки про нього, роздуми про його значення і призначення з'явилися більше двох тисячоліть тому.

Арістотель не роз'єднував державу з суспільством. В його вченні, як і в теорії Платона, мають місце тоталітарні тенденції: людина - частина держави, особисті інтереси підпорядковані суспільному благу.

Макіавеллі вважав, що найвищим втіленням людського духу є держава, а мета і значення життя визначається служінням їй. В одній зі своїх робіт вчений написав про прагнення держави для її піднесення знести і підірвати всіляку діяльність суспільства. В цьому є очевидне розрізнення автором держави і громадянського суспільства, політичної і цивільної сфер.

Томас Гоббс згодом починає використовувати поняття «громадянське суспільство», хоча і непослідовно. З одного боку він стверджує, що громадянське суспільство не пов'язано звичаями та правом, наче відокремлено від громадянського суспільства. З іншого - він вважав, що держава підпорядковує собі все і через поняття «громадянське суспільство» показує, що воно саме підкоряється державі.

Шарль Монтеск'є в своїх працях розділяє суспільство і державу. Держава створюється з громадянського суспільства, щоб запобігти або нейтралізувати вороже відношення людей один до одного. Жан-Жак Руссо теж показує громадянське суспільство як суспільство, що перетворюється у державу [23].

Принципово новий погляд щодо громадянського суспільства сформував німецький мислитель Г. Гегель. Він стверджував, що громадянське суспільство є сукупністю індивідів, що задовольняють спільною працею свої повсякденні потреби. За його мисленням рушійною

силою історичного прогресу є не громадянське суспільство, а держава, яка захищає людину від випадковостей, забезпечує справедливість і реалізує загальність інтересів. Держава інтегрує громадянське суспільство та окремих індивідів і їх групи в органічну цілісність [23].

У сучасній Україні побудова громадянського суспільства є пріоритетом розвитку. Реформи кінця XX сторіччя забезпечили перехід від тоталітарного суспільства до правової держави. Сьогодні більш пильної уваги заслуговує саме тематика, що пов'язана з реалізацією прав громадян та інститутами громадянського суспільства.

Становлення законодавства, що регулює діяльність та існування громадянського суспільства після здобуття незалежності України, можна поділити на два періоди.

Перший – з 1991 по 1993 рр. (до прийняття Закону України «Про об'єднання громадян»), другий – з 1993 по 1996 р. (до прийняття Конституції України) [1].

З 1991 року суспільство повільно починає пізнавати можливі форми та види громадських об'єднань, напрями їх діяльності, ступінь ефективності. На другому етапі починають відмирати об'єднання деструктивної та руйнівної направленості. Все більшої поваги та визнання набувають спільноти реформаторського та творчого спрямування.

Загалом становлення громадянського суспільства на всіх історичних етапах було циклічним. І цей шлях був довгим, складним та суперечливим. Спочатку небажання вирішувати питання правового становища громадських об'єднань урядом царського періоду, потім заперечення незалежності громадських об'єднань від держави в радянську епоху. Хоча вже в ті історичні періоди приймалися спеціальні законодавчі акти, які регулювали діяльність і взаємодію суспільства з державою. Таким актом став Закон СРСР «Про громадські об'єднання» 1990 року, що діяв на території нашої країни до другої половини 1992 року. Дуже важливою його особливістю стало проголошення незалежності громадських об'єднань від держави та її органів,

а також їх рівності. Проте разом з цим громадські об'єднання продовжували діяти у всіляких формах і видах, що заважало виробити єдиний механізм контролю за їх діяльністю. Також слід зазначити, що на цьому етапі був відсутній механізм взаємодії держави з громадськістю, а також громадських об'єднань між собою.

На третьому етапі після прийняття Конституції України 1996 року перед законодавцем постала мета регламентувати шляхом прийняття нормативно-правових актів порядку реалізації громадянами права на об'єднання, проголошеного Конституцією України [1]. Одним із пріоритетних напрямків розвитку держави було проголошено побудову громадянського суспільства. Як результат було підвищено значення інститутів громадянського суспільства, почали розширюватись і зміцнюватись громадські структури, формуватися суспільні відносини.

Історичний хід розвитку громадянського суспільства в Україні змушує зробити висновок щодо високого ступеню консерватизму стереотипних відносин в рамках цього інституту. Ідея незалежного функціонування громадянського суспільства від держави запроваджується в Україні важко, проте від того не применшує її цінності і значення для сучасної держави. Відтак, безперервне реформування громадянського суспільства вимагає врахування не лише соціального досвіду, а й історичних фактів, а також аналізу історичних обставин, які в певному плані можуть виступати основою для вивчення цього правового явища.

Недоліки правової політики держави під час взаємодії з громадськістю призводять до перенесення боротьби з правового простору в соціальну сферу, тому соціальний радикалізм громадянського суспільства – наслідок помилкової політики держави, що повною мірою підтверджують події в Україні 2013–2014 років. Разом з тим розвиток «третього сектору» може набути стійкого характеру тільки за умови активної участі у цьому процесі населення, що в підсумку покаже рівень правової культури громадян.

Дослідження історичного аспекту розвитку громадянського суспільства в Україні дають можливість зробити наступні висновки:

- історичні події зумовлюють необхідність державного визнання та законодавчого закріплення діяльності громадянського суспільства, яке охоплює широкий спектр соціально-економічних та політичних прав та свобод громадян, а також дає можливість особистості набути право стати учасником суспільних відносин, активно приймати участь в управлінні державними справами та становленні демократичного суспільства, та, як наслідок, забезпечити кожному гідне життя;

- аби не повторювати минулорічних помилок, зберегти та розбудувати досягнення, які набуті за період незалежності України, потрібно вивчати, запам'ятати та застосовувати на практиці не тільки міжнародні стандарти, а й наш історичний досвід у сфері розвитку громадянського суспільства. Зважаючи на це, вкрай необхідним є аналіз історичних подій та особливостей, які в конкретному юридичному плані можуть стати основою для вивчення цього правового явища;

- процес становлення громадянського суспільства в Україні наразі ще триває і подальше його реформування можливе, зокрема, через розширення його змісту (застосування нових прав та обов'язків, наповнення додатковим сенсом вже проголошених і закріплених законодавством прав й обов'язків). Це повинно запроваджуватись у відповідності до змін у суспільстві, а головною метою таких змін повинно стати створення належних умов для ефективного розвитку особистості в умовах входження України в економічний, соціальний та гуманітарний простір Європейського Союзу.

1.2 Місце громадських організацій в громадянському суспільстві

З поняттям «громадські організації» досить тісно пов'язана категорія «громада», що виступає як самокерована організація осіб, які проживають на певній території та об'єднуються за виробничими, конфесійними, політичними, віковими та іншими ознаками; одна з форм соціальної організації (спільнота) людей [10]. У незалежній Україні необхідність вирішення актуальних проблем навколишнього середовища, прагнення до розвитку територій і пов'язане з цим розширення прав та можливостей територіальних громад зумовили потребу посилити роль громадськості у прийнятті рішень на усіх рівнях. Цьому сприяло прийняття 21 травня 1997 року Закону України «Про місцеве самоврядування», який визначає, що основним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень є територіальна громада села, селища, міста [3].

Громадські організації та рухи класифікуються за певними групами, які поділяються на традиційні та нові. До традиційних відносяться профспілкові, жіночі, молодіжні, економічні, освітні, наукові, науково-технічні, творчі та інші. До нових слід віднести екологічні, національні, глобальні, оборонні.

Громадсько-політичні рухи поділяються на групи з чітко вираженим політичним змістом і з переважно загальнодемократичним. Перші беруть участь у боротьбі за владу, приймають участь та впливають на прийняття рішень. Другі свою задачу вбачають у соціальному захисті населення, збереженні в належному стані інфраструктури.

Слід зауважити, що громадськими об'єднаннями не можуть бути комерційні структури, релігійні спілки, органи місцевого самоврядування і громадської самодіяльності. Водночас, відповідно до статті 5 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», система місцевого самоврядування включає в себе: територіальну громаду; сільську, селищну, міську раду; голову сільської, селищної, міської ради; виконавчі органи сільської, селищної, міської ради; районні та обласні ради, які представляють загальні

інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст; органи самоорганізації населення [3].

Для характеристики громадських організацій, що не належать до державного чи приватного сектора, вживається термін «третій сектор», до якого відносяться організації, які:

- 1) здійснюють свою діяльність для досягнення соціальних цілей, а не задля отримання прибутків. За своєю суттю та призначенням суспільне об'єднання є некомерційним, воно не орієнтоване на прибуток, а функціонує для зовсім інших цілей, які прописані в статуті;
- 2) є незалежними від держави, бо керівництво здійснюється незалежною групою людей, а впливати на їх діяльність ніхто не може;
- 3) вкладають усі фінансові надходження у послуги, які надають, або у діяльність самих організацій.

В Україні поняття «громадські організації» звичне та іноді вживається в іноземній правовій літературі та нормативних актах. За кордоном найчастіше застосовуються терміни «спілки», «асоціації», «об'єднання» і таке інше. По суті йдеться про одне й те саме: те що в нас називається громадськими організаціями, у США та Великій Британії – спілками, асоціаціями, об'єднаннями громадян.

Громадські організації та інші об'єднання створюються для діяльності за наступними основними показниками:

- а) за інтересами;
- б) віковий;
- в) територіальний;
- г) професійний;
- є) гендерний.

За статусом громадські об'єднання поділяються на:

- міжнародні,
- всеукраїнські,
- місцеві.

Залежно від сфери та мети громадської діяльності, громадські об'єднання поділяються на наступні види:

- культурні,
- соціальні,
- економічні,
- екологічні та ін.

Залежно від наявності статусу юридичної особи:

- зі статусом юридичної особи;
- без статусу юридичної особи.

До громадських організацій відносять також благодійні організації. Благодійною організацією є неурядова організація, головною метою діяльності якої є здійснення благодійної діяльності в інтересах суспільства або окремих категорій осіб.

Відповідно до основних груп соціальних спільнот розрізняють класові, етнічні, демографічні, професійні, територіальні громадські організації.

Класовими громадськими організаціями є професійні спілки та організації роботодавців, окремо як об'єднання, найманих працівників та підприємців-власників.

Демографічними громадськими організаціями є жіночі, дитячі, молодіжні, ветеранські об'єднання. Професійними громадськими організаціями робітників і підприємців є ті самі профспілки та об'єднання роботодавців, а спеціалістів - різноманітні творчі спілки (письменників, художників, композиторів, акторів, журналістів тощо).

Територіальними є громадські організації, що утворюються й діють в окремих громадах, селах, селищах, містах, районах, областях держави (не в загальнонаціональному масштабі), а етнічними - різноманітні об'єднання осіб однієї національної належності [13].

Дослідження класифікації громадських організацій дають можливість зробити наступні висновки:

- в громадянському суспільстві громадські об'єднання являють

собою одну з найбільш оптимальних правових форм для допомоги громадянам у вирішенні їх спільних проблем, відстоюванні спільних інтересів;

- різноманітність громадських об'єднань дозволяє забезпечити розвиток та захист прав і свобод громадян у різних сферах життєдіяльності, що є рішучим поштовхом до удосконалення та розвитку громадянського суспільства в Україні;

- «третій сектор» є потужним важелем впливу на прийняття управлінських рішень як на рівні держави, так і на місцевому рівні.

1.3 Громадянське суспільство у міжнародних угодах. Зарубіжний досвід

Чинне законодавство, хоча і стверджує право громадян на участь в ухваленні рішень, але не конкретизує форми і методи забезпечення такої участі. Можливо саме тому органи місцевого самоврядування та бізнес-компанії не готові до такого виду взаємодії з громадянами. Відтак, нам варто звернутися до міжнародних угод, які підписані нашою країною.

Принцип участі громадськості відображений в базових документах міжнародного екологічного права, починаючи від Ріо-де-Жанейрської декларації з навколишнього середовища, прийнятої Конференцією ООН по навколишньому середовищу і розвитку в 1992 році.

Так, принцип 10 Декларації Ріо закріплює участь всіх зацікавлених громадян на національному рівні. Кожна людина повинна мати доступ до інформації державних органів, що стосується навколишнього середовища. Місцевим громадам гарантовано право брати участь в процесах прийняття рішень. Держави зобов'язані розвивати та заохочувати участь населення шляхом широкого надання інформації. Забезпечується можливість

використовувати судові і адміністративні процедури, включаючи судовий захист [24].

Основним документом для країн-членів Ради Європи є Європейська хартія місцевого самоврядування, яку Україна ратифікувала 15 липня 1997 року.

Відповідно до статті 19 Закону України «Про міжнародні договори України», положення Хартії мають пріоритет відносно положень національного законодавства.

Основними принципами організації та функціонування органів місцевого самоврядування є:

- наділення у законодавстві країни місцевих рад правом регулювати та упорядковувати значні обсяги місцевих справ під їх власну відповідальність;

- управління місцевими справами має реалізовуватися на найбільш близькому до населення рівні і може передаватись до більш високого адміністративного рівня лише в тому разі, якщо вирішення таких завдань силами місцевих органів влади неефективно або неможливо (принцип субсидіарності);

- місцева влада має бути здатною пристосовувати свої внутрішні адміністративні структури до місцевих потреб і забезпечувати ефективність управління та інші [7].

Додатковий протокол до «Європейської хартії місцевого самоврядування» 2009 року, який містить місцевої демократії, але на сьогоднішній день ще не ратифікований Верховною Радою України, передбачає, зокрема, що держава повинна забезпечувати кожному громадянину (і не тільки громадянину) право участі у справах місцевих органів влади, тобто вживати рішучих заходів для визначення або впливу на здійснення повноважень та обов'язків цих органів влади [7].

Слід зазначити, що описані вище європейські принципи та норми є певним орієнтиром для розвитку національного законодавства про місцеве самоврядування. Вони визначають лише рамкову модель реалізації права

територіальних громад на місцеве самоврядування. Конкретні форми реалізації цього права в окремих країнах можуть відрізнятися і залежатимуть від традицій та особливостей кожної держави.

Окремої уваги заслуговують рекомендації Комітету міністрів держав – членів Ради Європи «Про правовий статус неурядових організацій в Європі».

Цей документ відзначає найважливіший внесок неурядових організацій в розвиток і здійснення демократії і прав людини, зокрема, за рахунок сприяння просвіті суспільства, участі в суспільному житті та забезпеченні прозорості і підзвітності державної влади. Визнається не менш важливий внесок неурядових організацій в культурне життя та соціальне благополуччя демократичних суспільств, а також безцінний внесок неурядових організацій в досягнення цілей і принципів Організації Об'єднаних Націй і Ради Європи [25].

Міністри європейських країн 25 червня 1998 року підписали в данському місті Орхусі конвенцію, відому нині як Орхуська Конвенція. Вона закріплює право населення на здорове навколишнє середовище, а саме: право отримувати інформацію про навколишнє середовище, право звертатися до суду і право брати участь у рішеннях, що стосуються навколишнього середовища [26].

Права, гарантовані Орхуською Конвенцією:

- право на участь у підготовці нормативних положень та актів;
- право на отримання, збір та розповсюдження інформації;
- право на участь у рішенні питань, які стосуються інтересів місцевих громад;
- доступ до правосуддя.

Серед сторін-учасників Орхуської Конвенції: Вірменія, Грузія, Республіка Молдова, Україна.

У Конвенції визначені мінімальні рівні можливості участі і порядок дій, який необхідно дотримуватися. Статті 6, 7 і 8 Конвенції виділяють основні області участі громадськості:

- у прийнятті рішень щодо конкретних видів господарської діяльності;
- у вирішенні питань, що стосуються планів, програм і політики, пов'язаних з навколишнім середовищем;
- у підготовці нормативних документів та / або загальноприйнятих юридичних обов'язкових нормативних актів [26].

Підтвердженням раніше прийнятих принципів і домовленостей стало прийняття в 2012 році Генеральною Асамблеєю ООН Резолюції «Майбутнє, якого ми хочемо».

Стаття 44 Резолюції підтверджує, що більш активну участь громадськості залежить від розширення доступу до інформації та обміну інформацією між урядами і громадськістю. У зв'язку з цим необхідно докладати зусилля для поліпшення доступу людей до інформаційно-комунікаційних технологій і послуг та усунення розриву в розвитку цифрових технологій [27].

Стаття 76 Резолюції закликає розширювати участь громадян та сприяти забезпеченню прозорості, налагодженню партнерських зв'язків для здійснення сталого розвитку [27].

Крім того, органами Ради Європи були також ухвалені «Європейська конвенція про участь іноземців у громадському житті на місцевому рівні», «Європейська хартія участі молоді в муніципальному та регіональному житті», «Європейська хартія міст», які на сьогоднішній день не ратифіковані в Україні.

За останні роки в Україні відбулись певні соціально-політичні зміни, які змушують до пошуку нових адміністративних засобів впливу на суспільні відносини з боку влади та вдосконалення форм і методів взаємодії з громадянським суспільством.

Зарубіжний досвід показує, що такий період багато з країн пройшли набагато раніше ніж Україна. Так, некомерційні об'єднання в США і Західній Європі активно розвивались ще у 60–ті роки XX сторіччя. Самореалізація населення поза рамками робочого часу у свідомості людей стала набувати

щоразу більшої цінності. Наприкінці XX сторіччя в США було вже 1,4 млн. неурядових об'єднань, а більше половини населення приймали участь у різних рухах та заходах, що проводили різні організації. За твердженням О. Захарчука, необхідність залучення неурядових організацій до розбудови громадянського суспільства доведено стовідсотково [18, с. 8].

Базовим ядром становлення європейського регулювання діяльності громадських об'єднань стали гуманітарно-правові норми, а правовим каркасом – акти Ради Європи і Європейської комісії з прав людини. Забезпечення публічних інтересів здійснюється Європейським судом з прав людини, а в останні роки – Судом Європейських Співтовариств. І в цьому його унікальна роль. Визнання та посилення ролі і значущості сукупності прав і свобод людей є головним у забезпеченні публічних інтересів громадян зарубіжних країн. Вищезазначені суди підтверджують важливість загальноєвропейських публічних інтересів в усіх сферах суспільного життя, зокрема, і в діяльності громадських об'єднань.

В контексті права Європейського Союзу «громадське об'єднання» - це категорія внутрішнього права держав. У Франції, Голландії, Італії, Іспанії, Німеччині та інших державах Європи громадські об'єднання є важливою та необхідною частиною держави. Головною метою функціонування громадських об'єднань виступає добробут та безпека. Підтвердженням цьому є і умовний розподіл системи громадських об'єднань за спрямованістю діяльності, яка направлена на досягнення того чи іншого компонента головної мети. Громадські об'єднання, які визначили за мету безпеку, відповідно прописали і функції: екологічну, ідеологічну, охоронну, контрольно-наглядову. Об'єднання, діяльність яких спрямована на вирішення добробуту громадян, визначили наступні функції: культурно-виховна, соціальна, економічна, податкова, інтеграції в економічний простір. Громадські об'єднання включають у себе благодійні асоціації, професійні спілки, метою яких є управління майном без отримання прибутку.

В Німеччині громадські об'єднання мають свої особливості формування публічного статусу. Ті об'єднання, що не мають на меті отримання прибутку, визначаються законодавством Німеччини некомерційними організаціями, що, на думку М. Хариш, схоже із законодавчою базою України [19, с. 230–231]. Громадські об'єднання – це самокеровані, добровільні, некомерційні організації, в яких громадяни об'єдналися для реалізації спільних інтересів та цілей, прописаних у статуті. Визначено і види таких об'єднань: громадські рухи, громадські фонди, громадські спілки, громадські інституції, політичні партії [20]. У Німеччині та інших країнах Європейського Союзу за віком учасників об'єднання діляться на дитячі (від 8 років) та молодіжні (від 14 років). За територіальною ознакою розрізняють за наступними напрямками: земельні, федеральні, міжрегіональні, регіональні та місцеві. У Німеччині зареєстровано близько 600 тисяч об'єднань. Вони здійснюють один або декілька видів діяльності, передбачених в установчих документах та не заборонених законодавством Німеччини. Некомерційні організації також можуть здійснювати підприємницьку діяльність тільки заради досягнення мети без розподілу прибутку серед її членів та засновників. Громадське об'єднання реєструється у формі запису в Реєстрі асоціацій (союзів) (Vereinsregister) в регіональному або окружному адміністративному суді (Amtsgericht). Громадська організація також може бути і роботодавцем. Для цього наймані працівники повинні сплачувати соціальні виплати і бути зареєстрованими в податковій інспекції.

У Швеції та Норвегії громадські корпорації не належать до механізму державної влади. Проте ці елементи громадянського суспільства являють собою своєрідний «місток» від населення до органів влади. В рамках корпоративних об'єднань населення активніше приймає участь в управлінському процесі. Цьому сприяє створення органів місцевого самоврядування та національної автономії, які не входять до структури державного апарату. У них, як і у громадських об'єднань, основною функцією є доведення практичних заходів управління до «низів, до

конкретного громадянина». Тож здійснення державної влади скандинавських країн містить основні елементи громадянського суспільства, що вказує на загальнодемократичний процес здійснення влади.

Слід зазначити, що в англосакських країнах є певні відмінності публічного статусу громадських об'єднань.

У Великобританії громадським об'єднанням є контрольована державою юридична особа, вона керується колективним органом управління, держава здійснює контроль та нагляд за її діяльністю, а незалежність зберігається тільки у діяльності, спрямованій на забезпечення суспільної користі. По масштабу діяльності об'єднання діляться загальнонаціональні, регіональні та локальні. По характеру діяльності на фінансові та інфраструктурні. Окремі громадські об'єднання виконують функції фіскальних, регулювальних, а також правоохоронних органів, що призводить до контролю над самими об'єднаннями та їх посадовими особами, бо на них поширюються норми законодавства про державну службу. Не дивлячись на певну незалежність у поточній діяльності, об'єднання управляються всіма гілками влади. Законодавець впливає шляхом змін у законодавстві щодо діяльності громадських об'єднань, виконавча влада – у сфері фінансової підтримки, судова – через формування прецедентної бази щодо поведінки громадських об'єднань.

Діяльність громадських організацій Китайської Народної Республіки характеризується певною протилежністю. Громадські об'єднання Китаю виконують значною мірою функції в соціально-політичній системі. Головна їх особливість – посередництво в системі «держава – суспільство». Це стимулює громадян на політичну активність та дає можливість реалізувати інтереси окремих груп населення [21]. Діяльність будь-яких громадських об'єднань здійснюється під наглядом, керівництвом та цілковитим контролем Комуністичної партії Китаю. Основними функціями, які покладені на громадські організації, є підтримка народом курсу правлячої партії в розвитку країни, довгострокове співробітництво цивільними ініціативами та

владою, привернення уваги до суспільно значущих питань. Законодавча загальнодержавна база діяльності громадських об'єднань фактично відсутня, а правове регулювання зводиться до прийняття місцевими органами влади положень про певні напрямлення діяльності. Тож можна уявити який обсяг нормативних документів в Китаї, зважаючи на те, що до його складу входять 4 міста центрального підпорядкування, 5 автономних районів та 23 провінції з двома особливими адміністративними районами.

Дослідження міжнародних угод та зарубіжного досвіду дають можливість зробити наступні висновки:

- міжнародні конвенції гарантують використання в Україні інструментів впливу на прийняття управлінських рішень владою;
- усі згадані міжнародні документи рекомендують органам влади у всіх країнах інформувати громадськість про свої наміри, прислухатися до голосу народу і разом приймати рішення. Однак, часто громадяни самі не використовують свої права, оскільки не володіють знаннями і навичками спільної діяльності з органами влади. Тому дуже важливо поширювати знання про методи участі громадськості в процесах прийняття рішень;
- європейські принципи та норми є певним орієнтиром для розвитку національного законодавства про місцеве самоврядування і Україна, як європейська країна, для ефективного і сталого розвитку громадянського суспільства повинна запроваджувати їх на своїй території;
- громадські об'єднання західних країн взяли напрям на реформацію ще з початку XX сторіччя, що дозволило на сьогоднішній день досягти певного етапу розвитку;
- кожна країна має свою юридичну проблематику, яка є яскравим вираженням міжнародного значення, а різноманітна діяльність організацій в різних сферах демонструє їх силу в ролі одного з механізмів регуляції, бо вони впливають на вирішення проблем у цих сферах;
- у країнах Європейського Союзу громадські об'єднання інтегровані в суспільство, мають яскраво виражену соціальну природу,

предметні зв'язки, вони створюють умови для розвитку людини, а також до обмеження порушень її прав;

- у Європейському Союзі публічний статус громадських об'єднань є системою цінностей, правил та норм, направлених на підвищення статусу прав громадян та зростання можливостей захищати свої права та свободи.

1.4 Нормативно-правова база громадської участі в Україні

Нормативно-правове регулювання, на думку Н. Отчак, є механізмом імперативно-нормативного впорядкування організації й діяльності суб'єктів та об'єктів управління і формування стійкого правового порядку функціонування [22, с. 53]. Законодавча база в Україні щодо діяльності та функціонування громадського сектору базується на Конституції України. Далі – укази і розпорядження Президента України, закони Верховної Ради України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, рішення органів виконавчої влади та місцевого самоврядування в межах їх компетенції.

В організації діяльності громадських об'єднань важливе місце займає система нормативно-правового регулювання, яка містить достатньо великий перелік нормативно-правових актів. Нормативно-правова база організації та забезпечення діяльності громадських об'єднань у широкому сенсі поділяється на три рівні: державний, відомчий і місцевий. На думку П. Рабіновича, за соціальною значущістю система нормативно-правових актів репрезентована так: Конституція – закони – укази Президента – підзаконні акти загального характеру – відомчі нормативні акти [23, с. 120].

В Конституції України прописані норми, які безпосередньо стосуються питань місцевої демократії.

Так, відповідно до статті 5 народ здійснює владу у країні безпосередньо і через органи, наділені владними повноваженнями. Стаття 11

визначає, що консолідації та розвитку громадян сприяє держава. Згідно зі статтею 23 кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості. Стаття 36 передбачає, що громадяни України мають право на свободу об'єднання у громадські організації та політичні партії для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення інтересів. З метою захисту своїх трудових і соціально-економічних прав та інтересів громадяни мають право на участь у професійних спілках. Усі об'єднання громадян рівні перед законом [1].

Загальні умови розвитку громадської участі в Україні регулюють спеціальні закони, підзаконні акти та локальні нормативно-правові акти.

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначає інструменти громадської участі, а також гарантує право громадянам - членам територіальної громади впливати на суспільне життя громади через форми і засоби, не заборонені законодавством.

Закон України «Про громадські об'єднання» визначає правові та організаційні засади реалізації права на свободу об'єднання, гарантованого Конституцією України, порядок утворення, реєстрації, діяльності та припинення громадських об'єднань [4].

Представники громадськості здійснюють захист своїх прав, реалізацію свобод, задоволення потреб та інтересів – як своїх, так і спільних в соціальних групах, від імені яких вони виступають – через створення та діяльність інститутів громадянського суспільства: громадські та благодійні організації, органи самоорганізації населення, об'єднання співвласників багатоквартирних будинків, профспілкові та творчі організації, релігійні представництва, громадські ради та інші консультативно-дорадчі органи, інші громадські утворення.

Зазначені інститути громадянського суспільства беруть участь в управлінні через громадську експертизу, соціальні замовлення, механізми публічно-приватного партнерства, спільні акції з органами влади та через інші форми владно-громадської взаємодії. Доречно буде відзначити, що до

складу робочих груп, організаційних комітетів, постійно діючих комісій включаються представники громадських об'єднань, інтереси яких торкаються безпосередньою діяльністю дорадчого органу. Це підвищує інформованість населення та дає можливість громадськості до моменту прийняття управлінського рішення впливати на хід розгляду конкретного питання.

У 2010 році Урядом прийнято Постанову «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», якою затверджено Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики та Типове положення про громадські ради при органах влади. Цей нормативний документ став вкрай важливим для організації та реалізації громадської участі у прийнятті важливих суспільних рішень в територіальних громадах. І вже у 2011 році в Україні активно почали створюватися громадські ради, основними завданнями яких є:

- сприяння реалізації громадянами конституційного права на участь в управлінні державними справами;
- здійснення громадського контролю за діяльністю органу;
- сприяння врахуванню органом громадської думки під час формування та реалізації державної та місцевої політики [3].

Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» визначає принципи, на яких ґрунтується в тому числі і внутрішня політика. Наприклад, створення ефективних механізмів забезпечення активної участі територіальних громад та органів місцевого самоврядування у формуванні та реалізації державної регіональної політики. Основними засадами внутрішньої політики є: посилення взаємодії органів місцевого самоврядування і об'єднань громадян, запровадження громадського контролю за діяльністю влади, посилення впливу об'єднань громадян з питань прийняття суспільно важливих рішень, створення умов для забезпечення широкого представництва інтересів громадян в органах влади,

проведення регулярних консультацій з громадськістю, всеукраїнських та місцевих референдумів як ефективних форм народного волевиявлення, участь громадян у прийнятті суспільно важливих рішень.

Для підвищення відкритості та прозорості у діяльності органів влади в Україні ухвалено низку законів.

Так, Закон України «Про інформацію» передбачає, що обов'язком органів місцевого самоврядування є інформування про свою діяльність та прийняті рішення. Кожен учасник інформаційних відносин має право на одержання інформації про діяльність органів публічної влади.

Закон України «Про доступ до публічної інформації» забезпечує прозорість та відкритість суб'єктів владних повноважень і створює механізми реалізації права кожного на доступ до публічної інформації. Слід зазначити, що законодавчо визначено терміни надання розпорядниками інформації, що їм належить і порушення строків передбачає досить серйозну відповідальність.

Окрім державних нормативно-правових актів громадську участь регламентують рішення та розпорядження органів місцевого самоврядування з урахуванням особливостей місцевого розвитку.

Дослідження нормативно-правового регулювання діяльності громадських об'єднань в Україні дають можливість зробити такі висновки:

- нормативно-правове регулювання діяльності громадських об'єднань в Україні є складним, що зумовлено специфікою механізмів, які є істотним чинником, що визначає особливості функціонування громадських об'єднань;
- складність нормативно-правової бази у зазначеній сфері має об'єктивний характер, у зв'язку з тим, що поряд із відмінностями між її елементами є відчутна розбіжність між формально закріпленими і юридично не зафіксованими вимогами до нормативного забезпечення. Вимоги учасників правового процесу, по суті, є специфічними за своєю природою, змістом і формами вираження вимог інститутів громадянського суспільства;

- специфіка нормативно-правового регулювання діяльності громадських об'єднань в Україні обумовлює виникнення і внутрішніх, і зовнішніх суперечностей. Разом з тим, цей рівень суперечливості на практиці викликає проблеми у застосуванні чинного законодавства, що підтверджується стабільними зверненнями суб'єктів громадянського суспільства до судових органів;

- найбільш істотним фактором, що визначає рівень суперечливості є те, що в основі юридично не закріплених вимог, відтворюваних суспільством і державою як двома самостійними суб'єктами, лежать принципово різні правові цінності. Якщо державні вимоги базуються на цінностях, визнаних офіційною правовою ідеологією, то в основі вимог, що потребує суспільство, виступають «універсальні» цінності, які фактично сформовані та можуть бути закріплені у правовому регулюванні діяльності громадських об'єднань тільки за умови активної позиції інститутів громадянського суспільства;

- цього неможливо досягти тільки через розширення юридичного впливу, необхідно також доповнювати його організаційними, матеріально-технічними та, що досить важливо, суто ідеологічними засобами.

Висновки до розділу 1

Історичні події в Україні довели необхідність та цінність державного визнання та закріплення за громадськими об'єднаннями правового статусу, в якому знайдуть відображення соціально-економічні, політичні, особисті права, свободи та обов'язки громадянина. Це, в свою чергу, надає можливість особистості стати учасником суспільних відносин, а також брати активну участь у прийнятті управлінських рішень та розбудові держави. Цей процес в Україні триває, а подальше його реформування передбачає удосконалення нормативно-правової бази та розширення повноважень громадськості, спрямованих на розвиток особистості. І це повинно відбуватись гармонійно, у відповідності до змін, що відбуваються у суспільстві.

Діяльність громадських організацій в Україні є досить складною і неієрархічною. Складність має об'єктивний характер, зумовлений сутнісною розбіжністю між формально закріпленими і юридично не зафіксованими вимогами до нормотворення.

В Україні законодавча база щодо функціонування інститутів громадянського суспільства забезпечує їм можливість розвиватись, активно приймати участь та впливати на прийняття управлінських рішень та захищає їх діяльність від зовнішнього втручання. Проте, маємо одночасно і високий рівень суперечливості, який викликає певні проблеми у практичному застосуванні чинного законодавства. Це підтверджується численними зверненнями до судових органів

Світовий досвід функціонування громадських об'єднань показує, що тільки поступово збільшуючи роль громадянського суспільства в життєдіяльності країни, будемо мати активну спільноту, яка буде працювати не на протиріччя органам влади, а на забезпечення спільних інтересів, збільшуючи гідність і свободи людини і громадянина.

РОЗДІЛ 2

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО М.ДОБРОПІЛЛЯ

2.1 Загальна характеристика громадського сектору м.Добропілля

Громадський сектор Добропільської територіальної громади представлений 65 зареєстрованими громадськими об'єднаннями, 45 об'єднаннями співвласників багатоквартирних будинків, а також 37 органами самоорганізації населення (квартальними комітетами). Крім того, на території міста зареєстровано 25 міських осередків політичних партій, 5 громадських формувань з охорони громадського порядку та 15 релігійних організацій, рис.2.1.

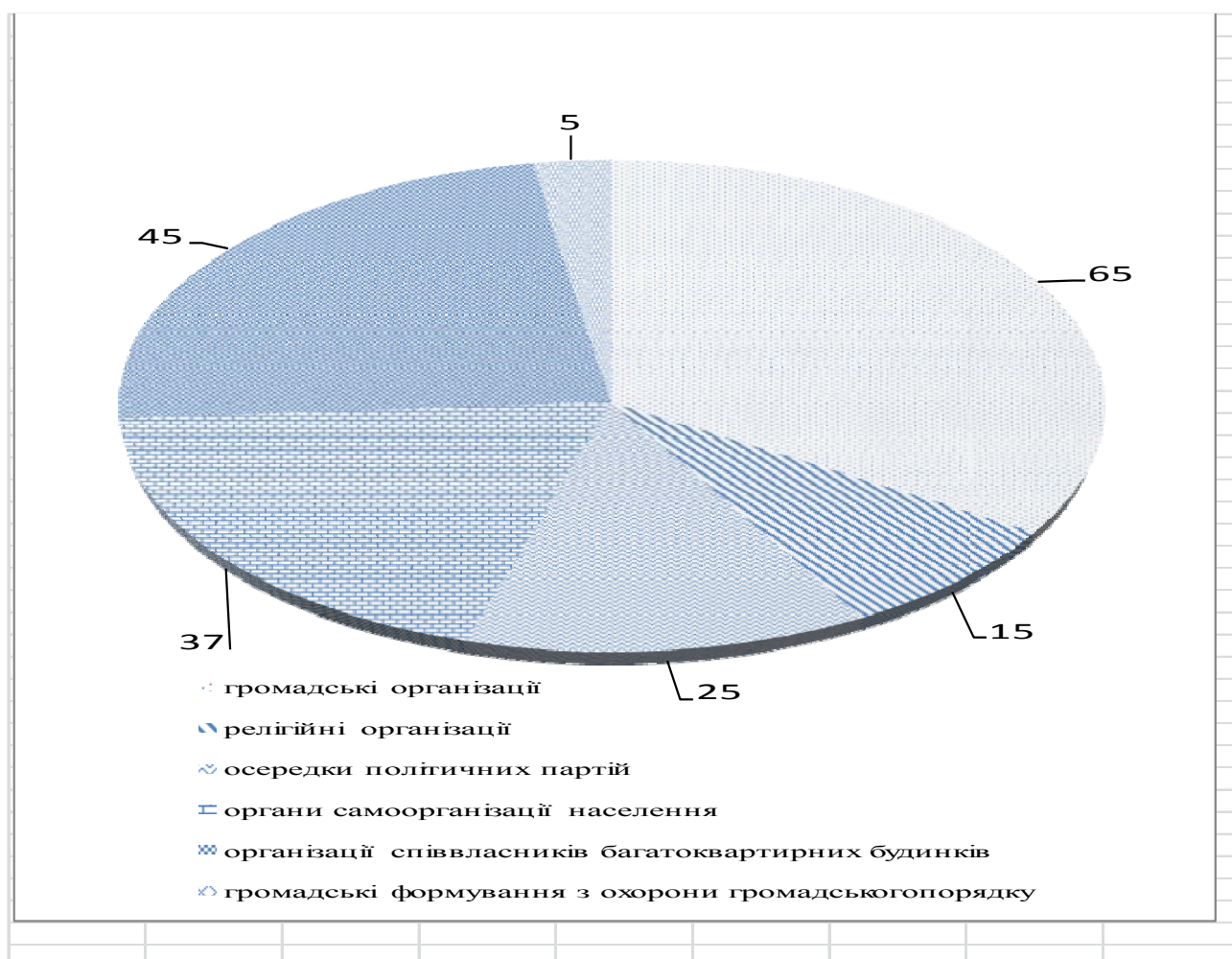

Рисунок 2.1 - Структура громадського сектору Добропілля

Усі громадські об'єднання певною мірою проявляють активність і кожен в рамках статутних положень здійснює свою діяльність на території міста, захищаючи і представляючи інтереси визначених груп населення.

Найбільш активними в цьому плані є громадські організації. Представники інститутів громадянського суспільства приймають участь у державних, регіональних та загальноміських заходах, залучають кошти інвесторів та донорів у розвиток інфраструктури міста, проводять фестивалі та масові заходи, надають благодійну допомогу внутрішньопереміщеним особам, організовують надання правової та психологічної допомоги населенню.

Окремо слід відзначити громадські організації, діяльність яких направлена на популяризацію здорового способу життя. Останнім часом містяни досить активно зі сталою періодичністю беруть участь у велопробігах, сплавах по річках області, сходженню на гори України, туристичних походах, у місті організована щоденна ранкова зарядка на стадіоні, працює гурток зі скелелазіння.

Громадські організації, які працюють з молоддю, проводять тренінги по саморозвитку, зустрічі з учнівським активом, лекції по ненасильницькій комунікації, допомагають розвиватись шкільному врядуванню.

Найбільш активними з усіх громадських організацій є:

1. Центр муніципального розвитку м.Добропілля;
2. Добропільський центр молоді «Добро»;
3. Рада Добропільської міської організації ветеранів;
4. Міська рада ветеранів Афганістану;
5. Громадський простір «Розвиток»;
6. «Твій шанс»;
7. Організація прихильників здорового способу життя «Східний вітер»;
8. «Мото-Добропілля».

Відтак, бачимо, що з 65 зареєстрованих громадських організацій, активність проявляють лише 8, тобто 12 %. Чим пояснюється таке небажання вести діяльність? Відверто кажучи, більша половина організацій, які зареєструвалися в органах юстиції, зробили це під певні дії або заходи. Так, майже всі міжнародні фонди, а також підприємства, які знаходяться на території міста, для надання благодійної допомоги однією з умов висували – офіційну реєстрацію. Тож, бачимо, що громадські організації, отримавши кошти, «відпрацювали» їх та втратили інтерес подальшого функціонування. На сьогоднішній день для залучення громадськості до співпраці та активних дій в місті розробляється стратегія розвитку громадянського суспільства, в плані реалізації якої планується передбачити заохочувальні заходи для вже існуючих громадських організацій.

Представники органів самоорганізації населення та об'єднань співвласників багатоквартирних будинків більшою мірою приймають участь у благоустрої територій. Для підтримки ініціатив цих об'єднань в місцевому бюджеті передбачаються фінансові кошти, які направляються на ремонти і реконструкцію інфраструктури шляхом співфінансування.

Релігійні організації різних конфесій надають підтримку та благодійну допомогу найменш захищеним верствам населення, організовують відзначення релігійних свят, проводять квести та розважальні заходи для дітей. Найбільш активними в своїй діяльності є Українська Православна Церква Горлівської Єпархії, релігійні громади Свідків Єгових, Слово життя, Відродження.

Політичні інтереси в громаді лобіюють осередки міських політичних партій. В міській раді їх представництво складається з наступних партій: «Опозиційний блок», «Жінки за майбутнє», «Блок Петра Порошенка «Солідарність», «Сила людей», «Наш край».

Громадські формування з охорони громадського порядку у місті активно почали реєструватися у 2014 році. Їх діяльність побудована на тісній співпраці з міською радою під постійним контролем органів поліції.

Після визначення загальної характеристики громадських об'єднань міста Добропілля, можна зробити наступні висновки:

- в місті наявний потенціал для функціонування та розвитку громадського сектору. Численні осередки та угруповання можуть позитивно впливати на розвиток громади. Проте, маючи на сьогоднішній день низьку активність, необхідно вживати заходів щодо залучення якомога більшої кількості громадян до суспільно-політичного життя міста;
- для залучення громадськості до активної суспільної діяльності недостатньо лише юридичної реєстрації організації, необхідні мотивування та підтримка з боку органів місцевого самоврядування та держави. Такими важелями можуть стати інструменти місцевої демократії, які допоможуть залучати до активності більше громадян.
- самоорганізація на місцях не завжди призводить до інституціоналізації у вигляді органів самоорганізації населення, більшого розповсюдження набули організації співвласників багатопверхових будинків. Традиційно основними напрямками діяльності і одних, і інших залишаються покращення житлово-комунальних послуг а благоустрій території.

2.2 Громадська участь. Інструменти місцевої демократії

Участь громадськості можна представити у вигляді сходів. Внизу сходів людей лише інформують про рішення, які будуть мати на них вплив (розсилка повідомлень або публікація на офіційному веб-сайті). Суспільство в цьому випадку не має можливості вплинути на рішення.

На середині сходів суспільству надають можливість висловити свою думку щодо рішень, перш ніж вони будуть прийняті (консультації з громадськістю, де люди переглядають проекти рішень і роблять зауваження) [15].

На вершині сходів суспільство допомагає владі приймати рішення (громадські слухання, громадська експертиза). Хоча для кожного випадку розробляється своя стратегія, позитивні практики показують, що найкраще забратися по цих сходах якомога вище.

Участь громадськості відбувається в територіальній громаді. Вона не повинна здійснюватися в особливих обставинах, а має стати частиною повсякденного життя громадян, правом і обов'язком кожного члена територіальної громади, оскільки наслідки прийнятих рішень будуть впливати на них і їх сім'ї.

Населення, як правило, не приймає участі в громадських процедурах в повному складі. Активність зазвичай проявляє певна група людей, яка найбільш тісно пов'язана з наслідками прийнятого рішення і яка прагне висловити своє ставлення до відповідних ситуацій або рішень.

Якщо громадську думку необхідно дізнатися на всіх стадіях тривалого процесу, краще скористатися послугами представників громадськості. В Орхуській Конвенції ця група населення визначається як «громадськість, на яку справляє або може справити вплив процес прийняття рішень, або яка має зацікавленість в цьому процесі» (англ. Concerned public) - зацікавлена громадськість [26].

У зв'язку з цим, зацікавленою громадськістю зазвичай вважаються:

- громадські (неурядові, некомерційні) організації, які представляють інтереси певної частини громадян і можуть зіграти свою роль в організації діалогу, узгодженні інтересів;
- населення, яке проживає поблизу зони впливу планованої діяльності, не представлене ніякими громадськими організаціями - це окремі громадяни, ініціативні групи.

Що може зробити зацікавлена громадськість?

- отримати від органів місцевої влади, підприємств, установ, організацій та інших осіб інформацію про об'єкти процедури участі громадськості;

- брати участь в громадських слуханнях (обговореннях, сходах) на території місцевої громади;
- стежити за дотриманням законодавства у сфері участі громадськості;
- брати участь в якості спостерігачів і експертів при прийнятті рішень;
- проводити збори, семінари, конференції з питань участі громадськості;
- взаємодіяти з органами місцевої влади.

Які ресурси необхідні для громадської участі?

Час: людям потрібен час для того, щоб дізнатися про проблему, а також про можливі шляхи впливу на процес прийняття рішення. Також час необхідний для дослідження проблеми, організації зустрічей, розробки та впровадження плану дій.

Зацікавлені сторони: групи жителів, окремі особи або громадські організації, які цікавляться певною проблемою повинні зібратися разом і працювати, як одна команда, з метою ефективного впливу на процес прийняття рішення. Люди можуть збиратися разом на таких зустрічах, як збори, дебати і слухання, а також звертатися за порадами до різних експертів з метою отримання найкращих результатів.

Увага з боку засобів масової інформації: серед зацікавлених сторін завжди слід поширювати необхідну інформацію. Без інформації участь громадськості не має сенсу. ЗМІ, особливо місцеві, грають важливу роль в процесі залучення населення до вирішення проблем суспільства. Вони формують громадську думку простим і доступним методом, інформуючи територіальну громаду про стан справ та заплановані заходи.

Громадська участь – це довготривалий за часом процес, який може займати від півроку до декількох років. Саме таким чином, в результаті тривалих обговорень, що призводять до вироблення спільної думки, створюються в розвинених країнах плани територіального розвитку, проекти

забудови районів, дорожнього будівництва, проекти лісовпорядкування та інші документи, які не викликають конфліктів на стадії реалізації і не вимагають перегляду на наступний день після підписання [12].

Розглянемо інструменти громадської участі у прийнятті рішень на місцевому рівні. Використання цих інструментів регламентовано Статутом територіальної громади м.Добропілля, затвердженим рішенням міської ради у 2002 році.

Місцеві вибори. Міський голова та депутати місцевої ради обираються шляхом голосування членів територіальної громади, які мають право голосу, на засадах прямого, загального, рівного виборчого права шляхом таємного голосування. Участь представників громадськості у місцевих виборах може здійснюватись у таких формах: визначення та обговорення кандидатів у депутати чи міського голову, участь представників інститутів громадянського суспільства у роботі виборчих комісій або спостерігачами на виборах, судові оскарження проведених виборів на підставі виявлених порушень виборчого законодавства.

Відкликання депутатів місцевих рад за народною ініціативою. З 2015 року українське законодавство поповнилось нормами, які стосуються відкликання депутатів місцевих рад, старост, сільських, селищних та міських голів за народною ініціативою. Це зрушило з мертвої точки процеси впливу виборців на своїх обранців у період між виборами. Відкликання обраних осіб стало важливою складовою громадської участі, адже саме цей важель став своєрідним стимулятором обранців до якісної роботи та дав можливість представникам громади постійно контролювати їх діяльність. Підставами для відкликання можуть бути: встановлене судом порушення положень Конституції та законів України, пропуск депутатом протягом року більше половини пленарних засідань ради або засідань постійної комісії, невиконання ним без поважних причин обов'язків у виборчому окрузі, невідповідність практичної діяльності депутата основним принципам і положенням його передвиборної програми, невиконання ним зобов'язань

звітувати перед виборцями та проводити зустрічі з ними. Пропозиції по відкликанню депутата мають право вносити громадяни України, які є виборцями відповідного округу, не раніше ніж через рік після набуття повноважень депутата. В 2018 році за народною ініціативою було відкликано депутата міської ради, діяльність якого була направлена на дестабілізацію та розхитування соціально-політичної ситуації в місті.

Місцевий референдум. Право громадян на участь у місцевому та всеукраїнському референдумах регламентована статтею 38 Конституції України. Референдум є волевиявленням народу, поряд з виборами та іншими формами безпосередньої демократії. Право голосу на референдумах мають громадяни України, які досягли на день їх проведення вісімнадцяти років [1]. В Добропіллі останнім часом референдуми не проводились.

Консультативні опитування. Питання, що мають важливе значення для соціально-економічного та культурного розвитку громади, громадської безпеки, дотримання прав і свобод громадян, але не віднесені до відання місцевого самоврядування, можуть бути винесені на консультативне опитування мешканців. Консультативне опитування, як засіб вивчення громадської думки, є однією з форм консультацій з громадськістю, яка доповнює публічне громадське обговорення та електронні консультації з громадськістю. Результати опитування мають рекомендаційний характер для органів та посадових осіб місцевого самоврядування, інших органів публічної влади. Рішення щодо організації та проведення консультативного опитування приймається місцевою радою, одночасно створюється комісія для вивчення та узагальнення результатів. Ці результати оприлюднюються в місцевих засобах масової інформації та враховуються органами місцевого самоврядування при прийнятті рішень. На офіційному веб-сайті міської ради проводяться он-лайн опитування громадськості з питань розвитку громади.

Загальні збори. Особливе місце участі громадськості в управлінні займають загальні збори. Їх доцільно проводити, коли членам громади необхідно домовитись між собою щодо вирішення певної проблеми та /або,

водночас, спонукати владу до врахування їх колективного рішення. Основною умовою для участі у зборах є постійне проживання на відповідній території та досягнення вісімнадцятирічного віку. Збори є правомочними за умови участі у них більше половини громадян, які проживають на відповідній території та мають право на таку участь. Рішення зборів, прийняті в межах чинного законодавства, є обов'язковими для виконання органами самоорганізації населення, членами об'єднань співвласників багатоквартирних будинків та рекомендовані для виконання мешканцями відповідної території. Місцеві ради, керівники підприємств, установ та організацій зобов'язані розглянути ці пропозиції і про результати розгляду інформувати осіб, або органи, за рішенням яких було скликано збори. Цим інструментом місцевої демократії активно користуються органи самоорганізації населення, які вирішують питання відповідної території (за минулий рік в місті проведено 35 зборів).

Індивідуальні та колективні звернення. Відповідно до чинного законодавства усі мають право направляти усні та письмові індивідуальні і колективні звернення до органів місцевого самоврядування, посадових та службових осіб цих органів. Останні зобов'язані забезпечити розгляд цих звернень та надати обґрунтовану відповідь у встановлений законодавством термін. В Добропіллі досить активно громадськістю застосовується зазначений інструмент. Так, протягом року реєструється понад 150 звернень.

Електронні петиції. Особливою формою колективного звернення громадян до органів публічної влади усіх рівнів є електронна петиція, яка подається та розглядається в порядку, передбаченому статтею 23-1 Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції». Громадяни можуть звернутися до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування з електронними петиціями через офіційний веб-сайт органу, якому вона адресована, або веб-сайт громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку

електронної петиції. Електронна петиція не може містити заклики до повалення конституційного ладу, порушення територіальної цілісності України, пропаганду війни, насильства, жорстокості, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, заклики до вчинення терористичних актів, посягання на права та свободи людини. Відповідальність за зміст петиції несе автор (ініціатор) електронної петиції [5]. Вимоги до кількості підписів на підтримку петиції до органу місцевого самоврядування та строку збору підписів визначаються Статутом територіальної громади. В м.Добропілля такі вимоги прописані в Положенні «Про електронні петиції» і складають 100 підписів та 30 днів для збору цих підписів. Про підтримку або не підтримку електронної петиції публікується оголошення на офіційному веб-сайті Добропільської міської ради. З початку введення в дію електронних петицій, як інструменту впливу на прийняття рішень в Добропільській громаді, на офіційному веб-сайті зареєстровано 29 петицій. Зібрали необхідну кількість підписів 2, по ним прийнято відповідні рішення міської ради: затверджено Програму по стерилізації безпритульних тварин та створено на базі Центру реабілітації для дітей-інвалідів простір для спілкування інвалідів дитинства.

Громадські обговорення. Така форма участі громадськості у формуванні місцевої політики застосовується з метою детального ознайомлення широкої громадськості з проектом суспільно-значимого акту, отримання зауважень і пропозицій до нього та подальшого вдосконалення проекту, а також для привернення суспільної уваги до проблеми, розв'язання якої передбачено цим актом. Так, зазначена процедура мала місце при розгляді питання об'єднання територіальних громад. У 2017 році в м.Добропілля було розпочато процедуру добровільного об'єднання з суміжними територіальними громадами і відповідно до вимог законодавства було проведено 6 громадських обговорень.

Громадські слухання. Їх можна вважати однією з найбільш розповсюджених форм участі громадськості у формуванні та реалізації

місцевої політики. Ініціаторами слухань можуть бути як певна кількість мешканців територіально громади (за умови наявності письмового звернення), так і депутати місцевої ради або члени виконавчого комітету. В обов'язковому порядку проводяться громадські слухання у випадку розгляду стратегічного плану розвитку міста та розміщення в місті екологічно небезпечних виробництв. Наразі проводиться розроблення Стратегії розвитку міста до 2035 року, тож, за останні шість місяців за ініціативи виконавчого комітету міської ради проведено 7 громадських слухань із зазначеного питання.

Місцеві ініціативи. Члени територіальної громади мають право ініціювати розгляд у раді або виконавчому комітеті в порядку місцевої ініціативи будь-якого питання, віднесеного до відання місцевого самоврядування. Це питання підлягає обов'язковому першочерговому розгляду та оголошенню в засобах масової інформації. В Добропіллі цей інструмент не достатньо розвинутий, бо за останні два роки жодного питання в порядку місцевої ініціативи не було розглянуто.

Участь у роботі органів місцевого самоврядування. Кожен член територіальної громади має право бути присутнім на засіданнях міської ради та її виконавчого комітету. З заявою про участь він повинен звернутися до особи, відповідальної за організацію засідання, не пізніше як за один день до засідання. У разі неможливості забезпечення присутності усіх бажаючих членів територіальної громади з технічних причин, організовується відео трансляція засідання. Така пряма трансляція чергових та позачергових сесій міської ради забезпечується постійно на офіційному веб-сайті Добропільської міської ради.

Участь громадськості у створенні та діяльності громадських об'єднань. У 2013 році набрав чинності Закон України «Про громадські об'єднання», який визначає засади реалізації конституційного права громадян на свободу об'єднання, порядок утворення, реєстрації, діяльності та припинення громадських об'єднань. Істотно була спрощена реєстраційна

процедура, а також об'єднанням надано право діяти на всій території України. Місцеві органи публічної влади мають створювати належні умови для участі об'єднань громадян у здійсненні місцевого самоврядування [4]. На території міста Добропілля зареєстровано 65 громадських організацій, які здійснюють свою діяльність відповідно до статутних положень. Питання координації та співпраці з громадськими об'єднаннями у виконавчому комітеті покладені на відділ організаційної роботи та внутрішньої політики. На місцевому рівні проводяться круглі столи, телемости з активістами громадських організацій інших регіонів, також організовуються навчальні тренінги.

Участь громадян у створенні та діяльності профспілкових організацій. Професійні спілки є громадськими організаціями, що об'єднують громадян, пов'язаних спільними інтересами за родом їх професійної діяльності. Ці спілки утворюються без попереднього дозволу на основі вільного вибору їх членів з метою здійснення представництва та захисту трудових, соціально-економічних прав та інтересів членів профспілки. З роботодавцями, державними органами та органами місцевого самоврядування члени профспілки укладають колективні договори та угоди. В Добропіллі здійснюють діяльність шість профспілкових організацій, найбільшими за чисельністю є організації вугільної промисловості.

Участь громадськості у бюджетному процесі. Врахування потреб та пріоритетів місцевого населення є невід'ємним елементом бюджетної процедури. Серед принципів бюджетної системи України, закладених в Бюджетному Кодексі, передбачений принцип публічності та прозорості – інформування громадськості з питань складання, розгляду, затвердження, виконання бюджету та контролю за його виконанням [2]. Залучення громадян до складання та виконання бюджету дає змогу, з одного боку, більш точно визначити її потреби, а з іншого, – забезпечити дієвий громадський контроль за використанням місцевих фінансових ресурсів. Як різновид громадських слухань і водночас важливий елемент бюджетного

процесу, проводяться бюджетні слухання. На них розглядаються бюджетні запити установ та організацій, а також проект звіту про виконання міського бюджету.

Мирні зібрання громадян. Право на свободу зібрань передбачає можливість проводити мирні акції, у формі зборів, мітингу, походу, демонстрації чи пікетування або в різних поєднаннях цих форм, що здійснюється за ініціативою громадськості і має на меті вільне вираження і формування думки, політичної позиції, а також вимог з різноманітних питань суспільного життя. Право на свободу зібрань є одним із базових прав, яке закріплене у ряді міжнародноправових документів, конституціях та законодавстві розвинутих демократичних держав. Воно є одним із ефективних механізмів впливу на рішення владних органів. Стаття 39 Конституції України закріплює таке право для українських громадян. Окремою вимогою до таких зібрань є завчасне попередження органу місцевого самоврядування про намір провести таку акцію [1]. В Добропіллі громадськими організаціями та осередками політичних партій проводяться мирні зібрання для привернення уваги громадськості до певної проблеми та з метою агітаційної діяльності під час виборчих кампаній.

Після дослідження інструментів місцевої демократії, можна зробити наступні висновки:

- навести вичерпний перелік усіх форм опосередкованої участі громадськості у законодавчому процесі неможливо, оскільки процес взаємодії органів державної влади та громадськості є надзвичайно розгалуженим та постійно вдосконалюється не лише в Україні, але й у всьому світі;

- запропонована класифікація форм участі громадян у законодавчому процесі дозволяє доволі чітко окреслити сферу дії правових норм, що регламентують засади її реалізації, а також створює основу для аналізу кожної із окреслених форм з метою з'ясування реальної ролі громадян у законодавчому процесі;

- нормативно закріплені форми участі громадян у прийнятті рішень на місцевому рівні розкривають широку можливість для громадськості в плані впливу на прийняття рішень та захисту інтересів певних груп населення.

2.3 Громадська рада при виконавчому комітеті міської ради

Одним з найбільш ефективних інструментів участі громадськості у прийнятті рішень на місцевому рівні є діюча громадська рада при виконавчому комітеті міської ради. Такий орган в Добропіллі розпочав свою роботу ще в 2011 році. Склад громадської ради змінюється кожні два роки. Тож на сьогоднішній день маємо вже п'яте «скликання» активної громадськості.

Громадська рада є постійно діючим колегіальним виборним консультативно-дорадчим органом, що утворюється для забезпечення участі громадян в управлінні державними справами, здійснення громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади, налагодження ефективної взаємодії зазначених органів із громадськістю, врахування громадської думки під час формування та реалізації державної політики.

До складу громадської ради обираються представники громадських, релігійних, благодійних організацій, професійних спілок, асоціацій, організацій роботодавців, недержавних засобів масової інформації та інших підприємницьких установ та організацій.

Склад громадської ради формується на установчих зборах з кандидатур, які заявили про бажання працювати на громадських засадах у раді, шляхом рейтингового голосування.

Свої повноваження кожне скликання громадської ради виконує два роки. Очолює громадську раду голова, який обирається з числа її членів шляхом рейтингового голосування [12].

Відповідно до положення про громадську раду при виконавчому комітеті міської ради (додаток Г), затвердженого рішенням виконавчого комітету у 2011 році, цей орган має наступні повноваження:

- готує та подає виконкому пропозиції до орієнтовного плану проведення консультацій з громадськістю, а також щодо проведення консультацій, не передбачених таким планом;
- подає виконкому пропозиції щодо підготовки нормативно-правових актів з питань формування та реалізації політики у відповідних сферах, удосконалення роботи виконкому, які є обов'язковими для розгляду;
- проводить громадську експертизу проектів нормативно-правових актів;
- здійснює громадський контроль за врахуванням та виконанням виконавчим комітетом зауважень громадськості та пропозицій по удосконаленню роботи виконкому;
- інформує громадськість через офіційний веб-сайт міської ради про свою діяльність та оприлюднює свої рішення;
- збирає та подає виконавчого комітету пропозиції від громадських організацій щодо вирішення важливих суспільних питань;
- організовує заходи для публічного обговорення питань соціально-економічного розвитку міста [12].

Свою роботу громадська рада здійснює у формі засідань. Рішення ради приймаються більшістю її членів, що присутні на засіданні, шляхом відкритого голосування.

Практика діяльності громадських рад показує, що використання річних планів роботи є найбільш доцільним та ефективним. План роботи обов'язково затверджується на її засіданні. При цьому підготовка такого плану організовується з максимальною відкритістю для усіх членів громадської ради. Тут доцільним може бути встановлення терміну для подання кожним членом своїх пропозицій до плану роботи з обґрунтуванням необхідності включення того чи іншого заходу. Також доречно не лише

розписати заходи та дати їх проведення, а й визначити відповідальних осіб та результати, які планується отримати того чи іншого заходу. При плануванні процесу потрібно вводити не лише кінцеві, а й проміжні індикатори для того, щоб була можливість моніторингу процесу досягнення результатів, та, у разі потреби, вчасно вносити корективи до плану. Так, основним показником якісної співпраці громадської ради з відповідним органом влади є визначення відповідальних як з однієї, так і з іншої сторони.

У 2018 році було проведено чотири засідання Громадської ради при виконкомі Добропільської міської ради за участі відповідальних представників відділів та управлінь міської ради, а також заступників міського голови відповідно до розподілу обов'язків. Розглянуто наступні питання:

1. Про погодження кандидатури Сулім С.М. для участі в конкурсі на посаду головного лікаря КЗОЗ «Добропільська ЛПЛ».
2. Про затвердження плану роботи громадської ради на 2018 рік.
3. Оптимізація мережі загальноосвітніх навчальних закладів в умовах реформування освіти.
4. Про виконання міського бюджету за 2017 рік.
5. Про проекти, які реалізовувались у 2017 році.
6. Про підсумки виконання Програми економічного і соціального розвитку міста Добропілля за 2017 рік.
7. Про хід виконання Програми енергоефективності міста Добропілля на 2016-2020 роки за 2017 рік.
8. Захист прав та законних інтересів дітей.
9. Про організацію робіт щодо підготовки населених пунктів м. Добропілля до весняно-літнього періоду 2018 року.
10. Соціальний захист ветеранів війни.
11. Про працевлаштування внутрішньо переміщених осіб.
12. Про отримання доходів від продажу землі в розмірі 37,0 тис.грн. в 2017 році.

13. Про стан доріг, світлофорів, покриття та нанесення розмітки на дорогах міста.
14. Про встановлення тарифів на опалення в 2018-2019 роках.
15. Про встановлення тарифів на послуги водопостачання в 2018-2019 роках.
16. Про роботу цілодобової аптеки в місті.
17. Про організацію відпочинку та розваг для дітей під час зимових канікул та новорічних свят.
18. Про реформування системи надання житлових субсидій: вдосконалення, спрощення та підвищення ефективності.
19. Про роботу тимчасової комісії по перевірці обґрунтованості підняття тарифів на опалення.
20. Про порядок встановлення, пломбування та розпломбування приладів обліку води в приватних квартирах та будинках.
21. Про роботу громадської ради та обрання нового складу громадської ради.
22. Про роботу громадської ради та обрання нового складу громадської ради.
23. Про створення Ради регіонального розвитку та громадських обговорень перспективних планів розвитку територій м.Добропілля на 2019-2021 роки.

За результатами розгляду питань, винесених на обговорення громадськості, прийнято відповідні рішення, надані доручення, інформації взяті до уваги.

Після дослідження діяльності громадської ради при виконавчому комітеті Добропільської міської ради, можна зробити наступні висновки:

- громадська рада є ефективним колегіальним органом, до складу якого входять представники громадськості. Цей орган має повноваження, нормативно закріплені положенням про громадську раду та є обов'язковими до виконання всіма членами громадської ради;

- у Добропіллі громадська рада веде активну діяльність, проводячи свої засідання щонайрідше 1 раз у квартал та по мірі необхідності;
- питання, які розглядаються на засіданнях ради мають важливе значення для соціально-економічного розвитку міста, тож громадськість не залишається осторонь проблемних питань громади.

2.4 Діалог, як інструмент вирішення конфліктів

В умовах сьогодення лідери органів місцевого самоврядування потребують нових засобів організації взаємодії та відносин з громадськістю. Це зумовлено потребою вирішувати проблеми громади під тиском активних жителів. І тут, звичайно, не обходиться без конфліктних ситуацій.

Наразі, тривалі конфлікти виснажують і громадськість, і місцеве самоврядування. Вони поглинають ресурси, які могли б працювати на загальне благо. Вирішення проблемних питань позитивно впливає і на сприйняття місцевої влади, і на імідж міста, що робить його більш привабливим для бізнесу та інвесторів, а громаду – більш ефективною та заможною.

Одним з дієвих інструментів вирішення конфліктів можна вважати діалог.

Існує багато визначень поняття «діалог» - від звичайної розмови між двома людьми до загально-національних політичних інтересів. Треба розрізняти побутове розуміння діалогу від професійно підготовленого і проведеного діалогу як соціальної технології, яку частіше називають «фасилітований діалог».

В цьому випадку діалог – це в першу чергу глибокий спланований процес побудови розуміння між людьми стосовно вирішення завдань, які вони перед собою поставили. І цей процес суттєво відрізняється від багатьох

прикладів спілкування, які спостерігаються зазвичай – спір, дискусія, дебати, круглі столи, громадські слухання.

Діалог дозволяє уникнути ситуації, коли одна сторона виграє, а друга програє. Він може допомогти знайти таке рішення, яке задовольнить потреби та інтереси усіх учасників процесу і виведе їх на якісно новий рівень взаємодії.

Основні завдання діалогу:

- вирішення конфлікту в громаді,
- прийняття рішення щодо спірних питань,
- напрацювання спільної стратегії розвитку,
- налагодження відносин всередині громади,
- згуртування громади як відповідальної спільноти.

Найважливішими серед принципів діалогу є:

1. Добровільність. Участь у діалозі тільки тоді має сенс, коли учасник зацікавлений і прагне зробити свій внесок в обговорення проблемних питань. Примушення до участі не сприятиме мотивації учасників і не призведе до порозуміння.

2. Залучення до процесу усіх, кого він стосується. Зазвичай на зустрічі не запрошують тих, хто має іншу думку стосовно певної теми обговорення. Це пов'язано з тим, що участь опонентів означає затягування часу та витрачання більших зусиль для переконання інших в своїй позиції. Що, в свою чергу, загрожує погіршенням відносин і загостренням конфлікту. В той же час, якщо говорити про підтримку якихось дій чи рішень, вкрай важливою для порозуміння буде участь саме «незгодних». Навіть невелика група людей, які залишились осторонь обговорення чи самого процесу, може його заблокувати і звести нанівець усі досягнення.

3. Конфіденційність. Дуже важливий принцип, особливо, якщо обговорюються питання, пов'язані з безпекою учасників.

4. Рівна можливість висловитись. Кожен має право на свою думку, яку він вільно може озвучити. Саме фасилітатор діалогу забезпечує таку

можливість учасникам. У цьому випадку створюється відчуття справедливості і довіри до процесу, а «незгодні» швидше починають прислуховуватись до інших думок а враховувати альтернативні точки зору.

Головною відмінністю діалогу від інших форм групової роботи (круглі столи, тренінги, конференції, обговорення) є намагання досягти результату, за якого кожен учасник може з впевненістю сказати, що:

група розуміє його точку зору, а він розуміє точку зору інших учасників;

незалежно від того, чи подобається прийняте рішення конкретному учаснику, він його підтримує, бо:

- рішення було прийняте відкрито та справедливо;
- це найкраще рішення для усіх сторін на даний час.

Відтак, діалог – це не про «здати свої позиції» чи проявити слабкість, це про силу співпраці, можливість донесення своїх інтересів і потреб та їх відстоювання, вміння бути ефективним лідером і вирішувати конфліктні питання.

В Добропільській громаді наразі працює діалогова ініціативна група, яка складається з трьох фасилітаторів. На ефективність роботи групи впливає якісний склад, а саме, той факт, що до групи входять посадова особа органу місцевого самоврядування, депутат міської ради та громадський активіст. Це дає можливість поглянути на всі конфліктні ситуації, які доводиться вирішувати, з різних сторін.

За останній рік роботи діалогової ініціативної групи в місті проведено 11 діалогових сесій. Тематика конфліктів була досить різноманітною. Це і співробітництво громадських організацій для розвитку громади, і відносини між батьками, учнями та адміністрацією школи, і обов'язковість щеплень та відвідування навчальних закладів, і співпраця соціальних служб міста, і булінг у школах. До речі, остання тема виявилась досить розповсюдженою в місті, адже дитячий максималізм в купі з «ранньою дорослістю» та жорстокістю перетворились у загрозливе для суспільства явище.

Після дослідження діалогового процесу в громаді, можна зробити наступні висновки:

- діалог у громаді покликаний вирішувати конфліктні ситуації ненасильницьким методом, вчасне втручання в конфлікт дає можливість уникнути його ескалації та вирішити проблемне питання з результатом, який максимально задовольнить усі сторони спору;
- процес організації діалогу досить складний та потребує окремої детальної підготовки, інакше всі зусилля можуть бути витрачені марно;
- наявність діалогової ініціативної групи в місті дала поштовх у напрямку вирішення конфліктних ситуацій в громаді та налагодженню відносин між владою та мешканцями міста, що є позитивним показником у напрямку розвитку громадянського суспільства.

2.5 Громадські формування, як частина громадського сектору міста

Аналіз результатів розвитку українського суспільства останніх років засвідчує стабільно невисокий рівень довіри громадян до владних інститутів, політичних партій, органів правопорядку тощо. Фактична недієздатність правоохоронної системи, яка абсолютно не може опанувати ситуацію на Сході України, змушує активних і небайдужих до долі країни людей думати про те, як захистити себе та свій дім. Саме під тиском громади й за фактом уже створених без будь-якої допомоги влади загонів самооборони по всій країні керівництво держави в особі МВС було змушене піти на формування батальйонів територіальної оборони під своєю егідою.

Місто Добропілля не стало виключенням і вже у 2014 році в громаді діяли п'ять громадських формувань з охорони громадського порядку. На сьогоднішній день з урахуванням місцевих особливостей в місті здійснюють діяльність наступні формування: «Добровільна народна дружина міста Добропілля», «Добровільна народна дружина «Батальйон Донбас» Добропілля», «Патріоти Добропілля», чисельність яких складає близько 300

осіб. Військові формування в місті відсутні. Діяльність громадських формувань регламентується та здійснюється відповідно до статутних завдань (статут громадського формування з охорони громадського порядку, затверджений рішенням міської ради – Додаток Д) під постійним контролем та супроводом міського відділу поліції.

Відмінність громадського формування від громадської організації полягає в тому, що його членами здійснюється охорона громадського порядку на відповідній території. Вони наділені додатковими повноваженнями по перевірці особистих документів у громадян, можуть мати зброю та відповідні відмітні знаки. Обов'язковою вимогою до їх діяльності є підзвітність громадського формування перед виконавчим комітетом міської ради та підконтрольність органам місцевої поліції.

Сприяє діяльності громадських формувань Добропільська міська рада шляхом прийняття відповідних програм та планів взаємодії. Необхідно зазначити, що громадські формування створені на громадських засадах та не отримують підтримку з місцевого бюджету, тобто їх активність здійснюється цілком на ентузіазмі.

Так, членами формувань здійснюються рейди по патрулюванню міста у вечірній та нічний час, надається правова допомога населенню з різних питань, відпрацьовуються питання забезпечення громадського порядку під час проведення державних та загальноміських заходів, надається волонтерська допомога ветеранам другої світової війни та антитерористичної операції. За ініціативи представників громадських формувань встановлено пам'ятний знак воїнам, загиблим поблизу Добропілля, а депутатами міської ради прийнято відповідне рішення по створенню в міському парку культури та відпочинку Алеї героїв.

Окремо слід зазначити, що активна діяльність представниками громадського формування «Патріоти Добропілля» ведеться в напрямку патріотичного виховання молоді. У 2018 році рішенням міської ради затверджена Програма національно-патріотичного виховання дітей та

учнівської молоді в закладах освіти Добропілля на 2018-2020 роки. Основними завданнями програми є:

- утвердження в свідомості і почуттях особистості патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України;
- виховання поваги до Конституції України, Законів України, державної символіки;
- підвищення престижу військової служби, а звідси – культивування ставлення до солдата як до захисника вітчизни, героя;
- сприяння набуттю дітьми та молоддю патріотичного досвіду на основі готовності до участі в процесах державотворення, уміння визначати форми та способи своєї участі в життєдіяльності громадянського суспільства, спілкуватися з соціальними інститутами, органами влади, спроможності дотримуватись законів та захищати права людини, готовності взяти на себе відповідальність, здатності розв'язувати конфлікти відповідно до демократичних принципів;
- формування толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій;
- утвердження гуманістичної моральності як базової основи громадянського суспільства.

Представники громадського формування «Патріоти Добропілля» постійно взаємодіють з викладацьким складом та учнівською молоддю з метою проведення спільних заходів.

В результаті розгляду діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку, можна зробити наступні висновки:

- взаємодія громадських формувань з міською радою та відділом поліції на місцевому рівні дає можливість членам територіальної громади відчувати турботу та підтримку, що в свою чергу призводить до згуртованості та впевненості у спільному подоланні кризових та загрозливих ситуацій;

- громадські формування на сьогоднішній день є достатньо впливовими та актуальними інститутами громадянського суспільства, їх діяльність є прикладом мужності та витримки для підростаючого покоління;
- зважаючи на обмеженість фінансових ресурсів у місцевому бюджеті, нагальним залишається питання фінансової підтримки для таких організацій.

2.6 Громадський бюджет та соціальне партнерство

Система учасницького бюджетування – це інструмент демократії участі, за допомогою якого громадяни беруть участь у прийнятті рішень щодо розподілу бюджетних коштів на реалізацію пріоритетних та важливих для населення проектів.

В сучасному громадянському суспільстві зросла соціальна активність людей та з'явилися активісти, які мають бажання долучатись до вирішення проблем на відповідних територіях.

Основна мета системи учасницького бюджетування – покращення обізнаності громадськості у процесах, що відбуваються в Україні на рівні місцевих бюджетів, забезпечення прозорості розподілу ресурсів, сприяння демократизації суспільства через залучення громадськості до бюджетного процесу.

Налагоджений системний діалог між органами місцевого самоврядування і зацікавленою громадськістю сприяє прозорості та ефективності бюджетного процесу при вирішенні нагальних проблем життєдіяльності територіальної громади.

Будь-який житель міста може подати проект, пов'язаний з покращенням життя в Добропіллі, взяти участь у конкурсі, перемогти в голосуванні і спостерігати за тим, як його проект реалізують в рамках бюджету відповідного року [11].

Для ознайомлення мешканців міста з інформацією та умовами реалізації громадського бюджету на офіційному веб-сайті Добропільської міської ради створена спеціальний розділ. Платформа «Громадський проект» дозволяє брати участь у конкурсі, не виходячи з дому: можливо подати заявку on-line і відслідковувати долю свого проекту прямо на сайті.

Реалізація громадського бюджету складається з наступних етапів.

1. Подання проектів – автор залишає проектну заявку в електронному вигляді або у пунктах супроводу бюджету участі.
2. Розгляд ідей – виконавчі органи місцевої ради розглядають проекти. В цей час автори можуть отримати проект на правку.
3. Голосування – жителі голосують онлайн або у пунктах супроводу Бюджету участі. Автори рекламують та просувають свої проекти, щоб отримати найбільшу кількість голосів.
4. Виявлення переможців – переможцями можуть бути декілька проектів, якщо кошти на їх реалізацію менше Бюджету участі.
5. Реалізація – місто в особі місцевої ради починає втілювати ідеї. За цим процесом можна стежити онлайн. День за днем місто змінюється на краще завдяки небайдужій громадськості.

Бюджет участі містить зведення відібраних в результаті голосування проектів.

Вперше для запровадження громадського бюджету в Добропіллі прийнято міську Програму «Громадський бюджет міста Добропілля на 2017-2018 роки» та затверджено Координаційну раду з впровадження громадського бюджету (Додаток Е). Для інформування населення з новим видом громадської участі було проведено відповідну інформаційну кампанію.

Для участі в 2017 році було подано одинадцять проектів на загальну суму 1310 тис.грн, переможцями стали чотири. За галузевими напрямленнями перемогу отримали освіта, комунальне господарство, спорт, вело інфраструктура. Загальна сума громадського бюджету на 2018 рік склала

512тис.грн.

Наразі прийнято рішення міської ради, яким затверджено міську Програму «Громадський бюджет міста Добропілля до 2020 року». Тож робота у напрямку активізації і зацікавлення громадськості та залучення громадян до бюджетування триватиме і надалі.

Слід зазначити, що очікуваними результатами виконання програми стали:

- створення ефективного механізму взаємодії виконавчих органів Добропільської міської ради та жителів міста Добропілля в бюджетному процесі;
- залучення населення до процесу прийняття рішень на місцевому рівні;
- формування довіри громадян до місцевої влади;
- підвищення відкритості діяльності органів місцевого самоврядування;
- вирішення проблем, які найбільш хвилюють жителів міста Добропілля [11].

Окрім можливості подання проектів в рамках учасницького бюджетування, жителі міста мають можливість реалізувати свою громадську участь через відкритий конкурс міні-грантів «Громада своїми руками». Він реалізується щороку, починаючи з 2013 року, в рамках соціального партнерства між ТОВ «ДТЕК «Добропіллявугілля» та Добропільською міською радою.

Метою проекту було сприяння розвитку громадської активності та ініціативності серед жителів через проведення відкритого конкурсу міні-грантів «Громада своїми руками» для громадських організацій, органів самоорганізації населення, об'єднань співвласників багатоквартирних будинків та ініціативних груп активістів, спрямованих на вирішення локальних проблем територіальної громади.

В рамках проекту передбачено проведення навчання і консультацій для

громадян, що допомагає їм отримати необхідні знання про проектну діяльність і оформити якісні проектні пропозиції для участі в конкурсі на отримання міні-грантів.

Протягом 2013 – 2018 років в рамках реалізації проекту було встановлено дитячі майданчики, відкрито скеледроми, запроваджено енергозберігаючі технології в ОСББ, школах, дитячих садках, облаштовано затишні місця для відпочинку, встановлено зупинки для очікування транспорту, закуплено сучасне обладнання для методичних центрів та інше.

У 2019 році особлива увага приділялась проектам, які спрямовані на впровадження принципів та технологій Smart City («Розумне місто»), енергоефективності та екології. Це використання нових технологій, у тому числі цифрових, у всіх сферах (освіта, медицина, інфраструктура, енергопостачання тощо).

У великих містах України Smart проекти вже є. Наприклад, автоматичні системи надання адміністративних послуг, «розумне» освітлення (датчики, які включають ліхтарі при наближенні людини), камери відеоспостереження на вулицях і в будинках, онлайн-щоденники і «інтерактивні дошки» в школах, електронний запис до лікаря і електронні карти пацієнтів .

Новий напрямок, який на сьогоднішній день опрацьовується – підтримка ініціатив у розвитку співпраці між містами та сільськими територіями. Це можуть бути освітні конкурси, обмін досвідом між учнями, спільні свята і поїздки, спортивні змагання і будь-які інші ініціативи.

Після дослідження запровадження соціального партнерства та громадського бюджетування, можна зробити наступні висновки:

- участь громадськості у вищезазначених проектах дозволяє значно розширювати можливості впливу на покращення життя в громаді. Тільки власноруч та об'єднавши зусилля «влада-бізнес-громада» можна досягти конструктивного діалогу та результативної співпраці на благо рідного міста;
- щороку активність містян щодо участі у громадському бюджеті та

різних проектах збільшується, що свідчить, по-перше, про інтерес громадськості до змін, які відбуваються в місті, по-друге, приходить розуміння, що тільки від кожного з нас залежить добробут громади;

- необхідність додаткових вкладень та наділення громадськості повноваженнями брати участь у розподілі фінансів виявилась цілком виправданою, бо громадяни побачили та відчули свою значущість у розбудові громади.

2.7 Синергія влади та громади

Практика показує, що ефективність громадської участі значною мірою залежить від адекватності застосування того чи іншого інструменту у відповідних ситуаціях.

Умовно взаємодію влади та громади можна розділити на сім рівнів.

На нульовому рівні взаємодія між владою взагалі відсутня. Така ситуація зараз досить розповсюджена в нашій країні і веде, як правило, до зниження ефективності діяльності влади і зростання соціальної напруженості у громаді.

За цих умов громадськість всіляко намагається звернути увагу влади на існуючі в суспільстві проблеми, вважаючи її корумпованою і непрофесійною. Це відношення проявляється через участь громадськості у мирних акціях (які, до речі, можуть переростати і в немирні), через волонтерський рух, участь у створенні та діяльності громадських об'єднань, органів самоорганізації населення, благодійних, релігійних, профспілкових організацій, творчих спілок, які намагаються самотужки вирішувати проблеми, які турбують людей.

На першому рівні взаємодії влада інформує громадськість про свою діяльність, надаючи їм відповідну інформації через засоби масової інформації, офіційні веб-сайти, круглі столи, конференції. Це, безумовно, призводить до зростання поінформованості населення, кращого розуміння

ним дій влади та відповідно, до зростання довіри. Цій меті слугують, певною мірою, загальні збори, публічні консультації, в ході яких представники влади доводять до громадськості свою позицію, розповідають про свою діяльність та наміри.

На другому рівні взаємодії влада отримує інформацію від громади щодо ступеня задоволеності основних соціальних потреб та існуючих проблем, які найбільшою мірою турбують населення. Це сприяє підвищенню обґрунтованості актів і дій влади, у громадян зростає відчуття сопричетності. Цій меті отримання зворотного зв'язку слугують консультативні опитування, індивідуальні та колективні звернення жителів, електронні петиції, публічні консультації.

На третьому рівні взаємодії за ініціативою влади здійснюється як інформування громади, так і консультації з нею (прямий та зворотній зв'язок). Цей вид взаємодії можна охарактеризувати як діалог і його результатом є зростання продуктивності дій влади, включеності та поінформованості громади, що веде до їх кращого взаємопорозуміння. Цій меті можуть слугувати громадські обговорення, участь громадськості у створенні об'єднань співвласників багатоквартирних будинків, чому Добропільська міська рада останнім часом приділяє особливу увагу та надає всіляку підтримку.

На четвертому рівні взаємодія відбувається у формі взаємної участі: з одного боку представників громади та її інститутів – у діяльності органів влади, з іншого – представників органів влади – у діяльності інститутів громадянського суспільства. Ці види владно-громадської взаємодії відбуваються через місцеві ініціативи, участь громадськості у роботі міської ради, участь у створенні консультативно-дорадчих органів при органах влади.

На п'ятому рівні взаємодії регулярний діалог і взаємна участь перетворюються на систему спільних дій, спрямованих на вирішення пріоритетних проблем громади. На цьому рівні дедалі поширюється участь

громадськості у бюджетному процесі, у місцевих толоках, які зазвичай проводяться спільними зусиллями місцевих активістів із владою.

На шостому рівні взаємодія здійснюється у вигляді запиту на публічну інформацію, звернення інститутів громадянського суспільства стосовно аналізу актів або бездіяльності органів влади. Цей вид діяльності має ознаки громадського контролю і забезпечує підзвітність та підконтрольність влади громаді, зниження рівня корупції у владі.

На сьомому рівні реалізується одне з головних конституційних прав громади як основного суб'єкта і носія влади – право на формування нею органів влади шляхом прямих виборів. На цьому рівні забезпечується найбільший вплив громади на владу. Тут настає певний «момент істини», коли громада з особливою гостротою усвідомлює свої інтереси, а влада – свою відповідальність перед людьми за їх задоволення.

Після дослідження сутності взаємодії влади та громади, можна зробити наступні висновки:

- якість взаємодії залежить від бажання співпрацювати як з боку влади, так і з боку громади;
- умовні сім рівнів взаємодії наочно відображають на якому ступені знаходяться учасники процесу;
- зазвичай питань, які турбують громадськість значно більше, ніж відповідей у представників влади, проте тільки при повному порозумінні (а це також залежить від обох сторін) можливо налагодити зв'язок та плідну роботу на досягнення спільної мети.

Висновки до розділу 2

Спільною рисою усіх описаних в розділі механізмів є те, що вони є інструментами громадської участі та громадського контролю. Саме через них забезпечується вплив громади на владу не лише в день голосування, а й упродовж усієї каденції місцевої ради. Однак, дуже важливо при цьому

розуміти, як правильно застосовувати різні механізми участі для вирішення різних завдань. Наприклад,

а) громадські слухання варто використовувати для розгляду питань, що стосуються обговорення статуту, генерального плану тощо;

б) загальні збори – для прийняття рішень по формуванню органу самоорганізації населення, об'єднання співвласників багатоквартирних будинків, обрання старости округу тощо;

в) місцеві ініціативи – для ухвалення конкретного рішення, від прийняття якого ухиляється місцева влада – благоустрій у громаді, обмеження продажу алкогольних напоїв тощо.

Використання норм законів по механізмам участі громадян є досить загальними, а тому і малоефективними. Проте владою можуть прийматись конкретизовані рішення, де будуть детально відображені положення щодо механізмів участі громадськості. Результат прийняття таких положень може приємно здивувати як посадовців та депутатів, так і представників громадськості. Бо кожен з учасників процесу повинен пам'ятати, що представники влади в будь-який момент можуть стати пересічними громадянами.

Належне врегулювання механізмів участі громадян насправді корисне як для громадськості, так і для місцевої ради, оскільки забезпечує:

1) громадянам дає реальні можливості реалізації своїх прав, навіть тоді, коли між владою та громадою немає порозуміння;

2) місцевій раді дає захист від нерозуміння громадою рішень, що ухвалюються радою та від спроб окремих громадян збурювати громаду, провокуючи конфлікт із радою в особистих інтересах.

Запровадження механізмів участі сприяє згуртуванню громади навколо прагнення вирішити спільні проблеми, само організує громаду. У результаті через формування спільної позиції громадян із важливих питань посилюється вплив громади на місцеву владу. З іншого боку, чітка і прозора процедура реалізації прав громадян на участь в управлінні громадою дозволяє

впорядкувати стосунки влади та громади, і є найефективнішим способом відсіяти порожні або авантюрні «ініціативи».

Насправді, ефект причетності мешканців до загальних справ громади – це прямий результат запровадження і використання механізмів залучення громадян до управління громадою. Участь у справах громади дозволяє людям тверезо оцінювати проблеми, краще їх розуміти, побачити об'єктивні труднощі та перешкоди, з якими стикається влада і яких не можна роздивитись «на поверхні».

У свою чергу, таке розуміння змінює ставлення громадян до влади: від критиканства й голосливого популізму – до конструктивної критики, взаємодії та співпраці. Лише таким шляхом можна на практиці втілити один з головних принципів самоврядування – «спільними зусиллями».

Зараз наша країна на стадії розвитку: впровадженні реформ, розвитку економіки, розвитку свідомості. Підвищується як громадська активність серед населення, так і прозорість та відкритість до діалогу влади. Тож якщо ми хочемо, щоб наступним поколінням жилося простіше, використовуймо на повну наші можливості і гуртуймося! Чим більше буде конструктивного діалогу між громадянами та органами влади і місцевого самоврядування, тим швидше ми розвиватимемо наші міста, і тим краще працюватимуть наші права, гарантовані Конституцією.

РОЗДІЛ 3

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО М.ДОБРОПІЛЛЯ – ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ

3.1 Аналіз стану та умов розвитку громадянського суспільства в Добропіллі

Для визначення стану, в якому зараз перебуває громадянське суспільство Добропілля, виявлення «білих плям» та недоліків в організації діяльності в цьому напрямку як органу влади, так і представників громадськості, в місті проведено дослідження щодо умов та стану розвитку громадянського суспільства. В ході дослідження експертами проведено 67 інтерв'ю. Серед респондентів – 47% представники органів влади та 53 % – представники громадськості. Зокрема, 30 представників міської ради, 27 – представники інститутів громадянського суспільства, 10 членів громадської ради при виконавчому комітеті міської ради. Для дотримання гендерного балансу серед респондентів, було опитано 45% чоловіків та 55% жінок (додаток Є).

Далі наведені узагальнені результати аналізу думок респондентів по деяких питаннях дослідження.

1. Роль громадської ради при виконавчому комітеті міської ради.

Оцінка ролі громадської ради відрізняється залежно від групи респондентів. Представники міської ради досить добре обізнані в питаннях функціонування цього органу та схильні відзначати його позитивну роль та важливість для конструктивної взаємодії влади та громадськості. Представники інститутів громадянського суспільства або взагалі не чули про існування громадської ради, або відзначають її незначну роль. Деякі члени громадської ради, на думку опитуваних, є лише формальними членами та не беруть участі у засіданнях. Загалом респонденти акцентували увагу на наступних проблемах:

- формальність функціонування громадської ради,
- слабка активність та зацікавленість членів ради,
- незначний вплив на процеси в місті.

2. Умови для діяльності організацій громадянського суспільства в місті.

Респонденти відмітили наступні зміни, які відбулись за останні два роки (2017 – 2018 роки).

Спрощено процедуру реєстрації громадської організації, з'явилась можливість провести необхідні процедури безпосередньо в Центрі надання адміністративних послуг.

З'явилися державні та міські програми підтримки громадськості конкурси проектів, бюджет участі.

Останнім часом до складу консультативно-дорадчих органів включають представників громадських організацій, що дає змогу впливати на певні процеси.

Для громадських організацій з'явилося більше інформації: управлінням юстиції проводиться роз'яснювальна робота, з'являються відкриті джерела інформації і техніки обробки даних, на офіційному веб-сайті міської ради створено окремий розділ з різними вкладками, в яких міститься як довідкова інформація, так і копії документів щодо діяльності громадських організацій.

Неоднозначно респондентами оцінюється перереєстрація статуту неприбутковості через закінчення терміну дії перехідних положень Закону України «Про громадські об'єднання». З одного боку, це спонукає громадські організації до оновлення та осучаснення установчих документів, відбувається «відсіювання» недійсних організацій. З іншого боку, не проведено належну інформаційну кампанію, що стало причиною припинення діяльності деяких громадських організацій, які пропустили термін перереєстрації.

3. Умови для діяльності благодійних фондів та благодійних організацій.

Має місце дискредитування їх діяльності через існування фондів, які працюють у передвиборчий період на штаби певних кандидатів та псевдо-благодійні фонди, що створюються з метою заробітку.

4. Умови для розвитку волонтерського руху.

Одним з феноменів українського громадянського суспільства залишається волонтерство, зокрема, допомога внутрішньо переміщеним особам, учасникам та ветеранам другої світової війни та антитерористичної операції, сім'ям загиблих. Ця діяльність високо оцінюється респондентами, хоча і відмічається деякий спад в активності, що пояснюється збільшенням допомоги від західних партнерів в рамках реалізації програм підтримки, а також психологічним вигоранням волонтерів. На сьогоднішній день волонтерський рух трансформується, створюються громадські організації або фонди. В Добропіллі існують і інші напрямки волонтерства – допомога соціально незахищеним верствам населення, екологічні рухи, організація культурних заходів та музичних фестивалів.

5. Конкурси громадських проектів.

В цілому конкурси громадських проектів достатньо високо оцінюються респондентами. Такі проекти сприяють формуванню відповідальності та свідомості громадськості. Громадські організації краще відчують потреби громади, оскільки працюють з певними цільовими групами та соціальними категоріями. Крім того, конкурсні засади сприяють ефективності витрачання коштів.

В той же час цей інструмент має наступні недоліки:

- конкурси громадських проектів малобюджетні, тому вони вирішують більше локальні проблеми, такі як встановлення дитячих майданчиків чи зупинок;
- іноді конкурси є непрозорими: не зрозуміло, як обираються переможці;
- зважаючи на незначні розміри фінансового забезпечення і складність в оформленні фінансової звітності за використання коштів,

більшість громадських організацій не бажають брати участь у проведенні конкурсів;

- автори проектів не завжди є компетентними в оформленні заявок, тому вдалі ідеї не знаходять підтримки і належного втілення та як результат відхиляються.

6. Збір підписів громадян.

Збір підписів на підтримку петицій перейшов у електронний формат і активно сьогодні використовується. Питання досить різноманітні: благоустрій територій, встановлення пам'ятників, упорядкування місць відпочинку, прийняття програми стерилізації бездомних тварин, надання певних видів послуг. Проте в реалізації такого інструменту демократії існують і певні проблеми: навіть якщо петиція збирає необхідну кількість підписів, вона не завжди розглядається та впроваджується в практику органом влади, люди не до кінця розуміють, чи стосується петиції саме того органу, якому вони її адресують, і головне – більша частина петицій (в Добропіллі 95%) взагалі не підтримується громадськістю. Останній факт свідчить про низьку активність і небажання громадян брати участь в обговореннях, не кажучи вже про конкретні дії для вирішення суспільних питань.

7. Механізм загальних зборів.

Цей інструмент останні два роки досить часто використовувався у зв'язку з добровільним об'єднанням територіальних громад. Також він застосовується для вирішення локальних питань – побутових проблем, житлово-комунальних питань, благоустрою, боротьби зі стихійними сміттєзвалищами, підвищенням тарифів на автоперевезення та житлово-комунальні послуги. Проте, подібні зустрічі носять нерегулярний характер і не завжди оформлюються протоколами та резолюціями. Іноді загальні збори за місцем проживання проводяться формально, для того, щоб «легалізувати» вже прийняте владою рішення.

Після аналізу думок респондентів щодо розвитку громадянського суспільства в Добропілля, можна зробити наступні висновки:

- небайдужим та активним мешканцям, представникам інститутів громадянського суспільства не вистачає професіоналізму, що проявляється у відсутності знань та навичок у питаннях щодо можливостей, які надають нам інструменти місцевої демократії, знань у сфері законодавства, прав людини. Бракує також обізнаності щодо доступу до публічної інформації, навичок проектного менеджменту, знань про інструменти контролю влади, комунікативних навичок, вміння зрозуміло ставити питання і надавати пропозиції по вирішенню суспільних проблем замість радикалізму та протестів;

- працівникам органів влади для успішної співпраці з громадськістю не вистачає толерантності та бажання прислуховуватись до громадськості, розуміння ролі та функцій громадянського суспільства та мотивації співпраці з ним, комунікативних навичок, готовності до взаємодії. Також негативну роль відіграє брак часу та безпосереднього контакту з простими громадянами, мешканцями.

3.2 Пропозиції по розвитку громадянського суспільства м.Добропілля

Громадянське суспільство міста сьогодні вже не таке, як, скажімо, 10 років тому. Активісти не замовчують проблеми, відкрито виступають зі своїми позиціями, беруть участь у процесі прийняття важливих для громади рішень, займаються волонтерством.

Враховуючи всі аспекти діяльності громадського сектору та передумови її розвитку, маємо чітку обґрунтовану надію на подальший розвиток громадянського суспільства.

Кожна громада розробляє свою загальну стратегію розвитку. В добропільській стратегії не останнє місце займає розділ розвитку

громадянського суспільства. Це один з основних та дуже важливий чинник до подальшого розвитку діяльності громадськості.

Конституція України гарантує, що єдиним джерелом влади та носієм суверенітету в державі є народ [1]. Досвід провідних розвинених держав показує, що рівень розвитку громадянського суспільства є одним з найважливіших показників розвитку країни в цілому.

Розбудова громадянського суспільства в Україні має орієнтуватися на європейські стандарти забезпечення та захисту прав і свобод людини, зокрема, впровадження практики належного врядування, доброчесності, відкритості, прозорості та підзвітності інститутів влади, створення умов для різноманіття суспільних інтересів, у тому числі економічних, екологічних, соціальних, культурних, релігійних, територіальних тощо.

На сьогодні існують активні організації, що реалізують інтереси окремих груп населення, які вони представляють, проте їх мало та функціонують вони далеко не в усіх сферах. Слід говорити про невелику кількість справді діючих і, тим більше, ефективних громадських об'єднань. Зокрема, в місті можна назвати лише кілька громадських організацій, що формують регіональну громадську політику, здатні доносити до населення та влади різних рівнів свою позицію.

Не зважаючи на те, що кількість інститутів громадянського суспільства в Добропіллі постійно зростає, громадська активність залишається низькою, це обумовлюється рівнем кадрової, інтелектуальної, фінансової та інституційної спроможності громадських організацій. Залишаються актуальними питання підвищення рівня громадянської просвіти, розвитку волонтерського руху, ознайомлення населення регіону зі сферою сприяння розвитку громадянського суспільства.

Метою стратегії розвитку громадянського суспільства є: створення сприятливих умов для подальшого розвитку громадянського суспільства в місті Добропілля; підвищення ефективності комунікації органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування з інститутами громадянського

суспільства для задоволення потреб розвитку регіону; забезпечення участі представників громадянського суспільства у формуванні та реалізації державної і регіональної політики; стимулювання громадської активності; зміцнення громадянського суспільства на засадах впровадження принципів належного врядування з урахуванням конкретних особливостей історико-культурного та соціально-економічного розвитку регіону; досягнення європейських стандартів забезпечення та захисту прав і свобод людини та громадянина; сприяння розвитку громадській активності на території міста.

Реалізація заходів, передбачених в стратегії дозволить:

- а) розвинути мережу інститутів громадянського суспільства, зміцнити їх авторитет та вплив на вирішення суспільно вагомих проблем;
- б) створити сприятливі умови для реалізації громадських ініціатив;
- в) підвищити ефективність та прозорість використання коштів міського бюджету у сфері фінансування громадських об'єднань;
- г) забезпечити відкритість, прозорість у діяльності влади;
- д) підвищити рівень взаємної довіри та взаємодії між органами місцевого самоврядування та ІГС;
- е) збільшити рівень довіри жителів до органів місцевого самоврядування, міських осередків інститутів громадянського суспільства;
- є) зміцнити дух патріотизму, національно-державної свідомості суспільства;
- ж) підвищити рівень громадянської культури, активізувати участь громадян у житті територіальної громади, діяльності інститутів громадянського суспільства, формуванні та реалізації місцевої політики;
- з) налагодити взаємодію між ІГС міста;
- і) розвивати волонтерський рух, благодійництво і меценатство.

Наразі готується проект стратегії, та вже сьогодні можна визначити основні напрямки, які повинні бути ратифіковані та введені в дію найближчим часом. Сформулюємо основні напрямлення та заходи:

1. Проведення соціологічних досліджень та вивчення громадської думки щодо тенденцій розвитку громадянського суспільства, суспільних відносин, актуальних питань міста, що потребують першочергового вирішення.
2. Консультативно-методичне забезпечення створення, діяльності та навчання представників громадської ради при виконавчому комітеті міської ради.
3. Реалізація проектів-переможців конкурсу цільової програми «Громадський бюджет міста Добропілля».
4. Надання фінансової підтримки на реалізацію проектів і програм інститутів громадянського суспільства відповідно до Порядку проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених інститутами громадянського суспільства, для реалізації яких надається фінансова підтримка з міського бюджету.
5. Проведення щорічних навчальних тренінгів для громадян, ініціативних груп громадян, інститутів громадянського суспільства, об'єднань співвласників багатоповерхових будинків, органів самоорганізації населення, інших цільових груп за тематикою громадянської та правової культури, механізмів громадської участі та контролю, адвокації та інституціонального розвитку інститутів громадянського суспільства.
6. Створення умов для діалогу і обміну досвідом між представниками громадських організацій України, впровадження обмінних поїздок (studytours).
7. Розвиток молодіжних та громадських ініціатив.
8. Проведення діалогових сесій для вирішення можливих конфліктів у громаді.
9. Висвітлення співпраці та партнерських відносин міської ради з інститутами громадянського суспільства у засобах масової інформації міста та на веб-сайті міської ради.

Після формулювання пропозицій для розвитку громадянського суспільства в місті, можна зробити наступні висновки.

На сьогоднішній день взаємодія і партнерство громадських організацій та органів влади стала очевидною, крім того є і тенденції його розвитку. В той же час умови функціонування інститутів громадянського суспільства не зовсім відповідають перетворенням, які відбуваються в напрямку соціально-економічного розвитку суспільства, що в свою чергу є стримувальним фактором розвитку громадянського суспільства.

Для підвищення міжсекторальної співпраці та сприяння розвитку громадянського суспільства необхідно запровадити:

- проведення досліджень з наступних питань – рівень активності, потреби, потенціал, ресурси напрямки діяльності громадських організацій, їх структура, наскільки дотичні напрямки активності до діючих програм, контент соцмереж та медіа, аудит законодавства на предмет протиріч, як громадський сектор впливає на громадян, виявлення проблем діяльності громадських організацій;
- проведення комунікаційних заходів – дискусійні клуби, форуми, бізнес-школи, круглі столи за участю громадськості, влади та бізнесу, тренінги, навчальні заходи, обмін досвідом як по території України, так і за кордоном, діалогові сесії;
- навчання громадських активістів методам сучасної електронної демократії, написанню грантових програм та співпраці з донорськими організаціями, надання методичної та консультативної допомоги органам виконавчої влади та інститутам громадянського суспільства з питань взаємодії, проведення роз'яснювальної роботи на предмет того, що саме зроблено владою, які проблеми вирішуються, які переваги маємо від запровадження реформ.

Висновки до розділу 3

В Україні необхідно удосконалювати діючі інструменти участі та поглиблювати знання громадян щодо користування ними.

В адміністративно-правовому регулюванні діяльності громадських об'єднань існують певні проблеми і основною з них є відсутність системного законодавства в питаннях діяльності громадських об'єднань, а також наявність у чинних правових документах суперечностей та юридичних колізій, що вкрай негативно впливає на розвиток громадянського суспільства.

Сучасний стан громадянського суспільства міста Добропілля неповною мірою відповідає завданням державної політики у цій сфері.

Для ефективної взаємодії органів влади та громадськості на місцевому рівні необхідно розроблення спільних заходів по підвищенню обізнаності та запровадженню програм навчання щодо розвитку громадських рухів та залучення громадськості для вирішення суспільних проблем.

Разом із громадянською освітою інститутам громадянського суспільства необхідно нарощувати свою спроможність і впливовість на громадську думку і на діяльність органів влади шляхом залучення до своєї діяльності і навчання нових членів, волонтерів, учасників заходів.

Слід акумулювати та оприлюднювати кращі практики, історії успіху у діяльності громадських організацій. Це допоможе краще пояснити тим, цікавиться суспільним життям, важливість громадянського суспільства для цивілізаційної модернізації України.

Доречним буде створення місцевої коаліції для поєднання зусиль у діяльності на певних напрямках розвитку громадянського суспільства, або робочої групи для вирішення конкретних питань за участі усіх зацікавлених сторін, у тому числі представників органів влади, громадськості та бізнесу.

Розроблення та затвердження на місцевому рівні стратегії розвитку громадянського суспільства міста Добропілля дозволить максимально підвищити роль громадськості у вирішенні суспільно значущих проблем, дасть можливість впливати на прийняття управлінських рішень, покращить комунікацію і співпрацю органів влади з «третім сектором».

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі на основі наукових та практичних результатів досліджено стан розвитку громадянського суспільства міста Добропілля. Цьому сприяли наукові і спеціальні методи досліджень, на основі яких було отримано результати по розробці пропозицій щодо подальшого розвитку громадянського суспільства міста Добропілля.

1. Хід історичних подій дає зрозуміти, що громадський, або «третій сектор», насправді має цінність та життєздатність, бо охоплює різні сфери життя населення, особисті, політичні права та свободи людини. Для уникнення помилок, які були допущені в минулому, необхідно враховувати на практиці вітчизняний історичний досвід і зберегти ті надбання, яких вдалося досягти у роки незалежності України.

2. Громадські організації як суб'єкт публічного права наділені правоздатністю і потенційною можливістю бути учасниками правовідносин, а також можливість брати участь у публічно-правових відносинах. Діяльність громадського об'єднання характеризується цілеспрямованістю та забезпечує стабільний орієнтир та стійку діяльність у межах компетенції.

3. Міжнародні договори та угоди рекомендують органам влади у всіх країнах інформувати громадськість про свої наміри, прислухатися до голосу народу і разом приймати рішення. Європейські принципи та норми є певним орієнтиром для розвитку національного законодавства про місцеве самоврядування і Україна з метою ефективного і сталого розвитку громадянського суспільства повинна запроваджувати їх на своїй території.

4. Нормативно-правова база діяльності громадського сектору має об'єктивний характер, у зв'язку з тим, що поряд із відмінностями між її елементами є відчутна розбіжність між формально закріпленими і юридично не зафіксованими вимогами до нормативного забезпечення. Вимоги учасників правового процесу, по суті, є специфічними за своєю природою, змістом і формами вираження вимог інститутів громадянського суспільства.

В основі вимог до публічного статусу громадських об'єднань лежать цінності, які можуть бути закріплені тільки за умови активної позиції цих об'єднань.

5. З метою залучення громадськості до активної суспільної діяльності недостатньо лише юридичної реєстрації організації, необхідні мотивування та підтримка з боку органів місцевого самоврядування та держави. Такими важелями на сьогоднішній день є інструменти місцевої демократії, вони допомагають залучати до активності більше громадян та підвищують свідомість активістів.

6. Чинним законодавством передбачено досить широкий спектр інструментів місцевої демократії, за допомогою яких активні громадяни мають можливість брати участь у вирішенні проблемних питань громади. Мають можливість, але досить рідко користуються ними. Недостатня роз'яснювальна робота з боку органів влади, необізнаність населення, відсутність мотивації співпраці гальмують процес розвитку громадянського суспільства в місті.

7. Громадська рада – це консультативно-дорадчий орган, який утворюється для забезпечення участі громадян в управлінні державними справами, здійсненні громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади, налагодження ефективної взаємодії зазначених органів із громадськістю, врахування громадської думки під час формування та реалізації державної політики. В Добропіллі громадська рада діє з 2011 року та за останні роки набула досить великої популярності серед громадськості. На засіданнях колегіального органу розглядається широкий спектр питань, які стосуються життєдіяльності міста та захищають інтереси людини та громадянина.

8. Діалог – це досить новий термін, який останнім часом увійшов у сьогодення. Запровадження такого інструменту можливе лише за умови виконання усіх умов його організації: добровільності, конфіденційності, рівноправності та неупередженості тих, хто його проводить. Діалог у громаді

покликаний вирішувати конфліктні ситуації ненасильницьким засобом, а вчасне втручання в конфлікт незалежних осіб дає можливість уникнути його ескалації та вирішити проблемне питання з результатом, який максимально задовольнить усі сторони спору.

9. Громадські формування з охорони громадського порядку на сьогоднішній день є достатньо впливовими та актуальними інститутами громадянського суспільства в громаді. Суспільно-політичні події 2014 року показали, що ці добровільні організації є незамінними помічниками органів влади в організації громадського порядку. І цей факт є досить яскравим прикладом єдності влади та громадськості і дає сподівання на подальшу плідну співпрацю.

10. Громадський бюджет, або бюджет участі, запроваджено в Добропіллі з 2017 року. Проте за такий невеликий проміжок часу громадськість відчула переваги його реалізації. Також вагомою підмогою є і соціальне партнерство, яке реалізується завдяки домовленостям між владою та бізнесом. Кошти, які виділяються на обидва напрямки, використовуються на реалізацію проектів, які розроблялись безпосередньо громадськістю. Тобто кожен учасник процесу відчуває себе потрібним та важливим у цьому ланцюжку покращення життя у місті.

11. Синергія влади та громади багаторівнева. А на якому саме рівні залишитись, чи зробити крок назад, чи рухатись далі – вирішувати спільно усім учасникам процесу. Для забезпечення порозуміння та співпраці в місті Добропіллі організовуються спільні заходи, плани розвитку, зустрічі, круглі столи, просвітницькі заходи, тимчасові робочі групи для вирішення гострих суспільних проблем, підтримуються ініціативи мешканців.

12. З метою виявлення помилок в організації діяльності громадських організацій та представників органів місцевого самоврядування у напрямку розвитку громадянського суспільства проведення опитувань та досліджень думок експертів є основним ефективним методом. В місті запроваджено достатньо інструментів місцевої демократії, завдяки яким можливо приймати

участь в життєдіяльності громади. На скільки активно вони використовуються можна дізнатись саме через таке інтерв'ювання, аналіз якого дасть можливість надалі спланувати роботу так, щоб не повторювати негативний досвід.

13. Пропозиції та рекомендації щодо розвитку громадянського суспільства міста Добропілля стануть у нагоді при розробці Стратегії розвитку міста, а також дозволять залучити якомога більше мешканців до активної спільної роботи на благо громади.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Конституція України. Київ: 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141).
2. Бюджетний Кодекс України. Київ: 8 липня 2010 року 2456-VI (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 50-51, ст.572)
3. Про місцеве самоврядування: Закон України від 21 травня 1997 року URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>
4. Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 року № 4572-VI (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 1, ст.1)
5. Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції: Закон України від 02 липня 2015 року № 577-VIII (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, №35, ст.341)
6. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01 липня 2010 року № 2411-VI (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 40, ст.527) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>
7. Європейська хартія місцевого самоврядування. м. Страсбург, 15 жовтня 1985 року; Хартію ратифіковано Законом № 452/97-ВР від 15.07.97
8. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 року N 996. Київ, 2010. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF>
9. Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 жовтня 2004 року № 1378 «. Київ, 2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1378-2004-%D0%BF>
10. Екологічна енциклопедія: У 3 т. / Головн. Ред. А. В. Толстоухов та ін. – К. : ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2007. – Т. 1: А-Е.

– 432 с.

11. Про затвердження міської програми «Громадський бюджет міста Добропілля на 2017 – 2020 роки»: рішення Добропільської міської ради від 17.04.2019 № 7/56-5

12. Про затвердження Положення про Громадську раду при виконавчому комітеті Добропільської міської ради: рішення виконавчого комітету Добропільської міської ради від 11.03.2011 № 162

13. Громадські об'єднання в Україні : [навч. посіб.] / за ред. В.М. Бесчастного. – К. : Знання, 2007. – 415с

14. Б. Дем'яненко. Громадські організації та рухи// Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. – К.: Парламентське видавництво, 2011.

15. Нестерович В.Ф. Вплив громадськості на прийняття нормативно-правових актів: проблеми конституційної теорії та практики: Монографія / В.Ф. Нестерович. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2014. 736 с.

16. Петков С.В. Громадяни та громадські організації – головні суб'єкти виборчого процесу в Україні / С. В. Петков // Юридична наука. – 2012. – № 9. – С. 138-140. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2012_9_13

17. Рекомендації щодо проведення органами виконавчої влади системної роз'яснювальної роботи з пріоритетних питань державної політики: схвалено Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 вересня 2010 р. № 1912 URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/aws/show>.

18. Маїк І. С. Синергетичний підхід у порівняльному правознавстві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / І.С. Маїк. – Львів, 2013. – 18 с.

19. Брэбан Г. Французское административное право: пер. с фр. / под ред. и со вступ. ст. С. В. Боботова. – М.: Прогресс, 1988. – 488 с.

20. Линс С. Некоммерческие объединения в Германии: союз благотворительности и бизнеса [Электронный ресурс] / Светлана Линс. URL: <http://vzagranke.ru/mentalitet/ne-dlyaturista/nekommercheskaya> -

deyatelnost-preimushhestva-i-trebovaniya.html.

21. Константинова М. А. Общественные организации в процессе политических изменений глобализирующегося Китая: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 23.00.02 «Политические институты, этнополитическая конфликтология, национальные и политические процессы и технологии» URL: <http://www.dissercat.com/content/obshchestvennye-organizatsii-v-protssesse-politicheskikh-izmenenii-globaliziruyushchegosya-ki>.

22. Отчак Н. Я. Правове забезпечення виконавчого провадження у справах про адміністративні правопорушення: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Отчак Неля Ярославівна. – Львів, 2012. – 238 с.

23. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави / П.М. Рабінович. – 5-те вид. – К.: Атіка, 2001. – 176 с.

24. Декларація Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку. 995_455 URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/riodecl.shtml

25. Рекомендація Rec(2001) 19 Комітету міністрів Ради Європи «Про участь громадян у місцевому публічному житті». 994_739, УХВАЛЕНО Комітетом міністрів на 776-му засіданні заступників міністрів від 6 грудня 2001 року.

26. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська Конвенція), 994_015. Дата набрання чинності для України: 30.10.2001. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/994_015

27. Netzer N. Really the Future We Want. Civil Society Voices on Rio+20. – Berlin : Friedrich-Ebert-Stiftung, June 2012 – 24 p.

ДОДАТОК В

**Українське суспільство в умовах
трансформацій: нові дослідження.**

**Іватіна О.Ю., завідувач сектору забезпечення
діяльності Добропільської міської ради
м.Добропілля, Україна**

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГРОМАДСЬКОГО СЕКТОРУ МІСТА ДОБРОПІЛЛЯ

Стаття присвячена характеристиці громадянського суспільства міста Добропілля в умовах здійснення децентралізації державної влади. Автор висвітлює теоретичні і практичні аспекти розвитку громадського сектора у місті.

Ключові слова: громадянське суспільство, громадський сектор, громадські організації, політичні партії, органи самоорганізації населення.

Постановка проблеми. З поняттям «громадянське суспільство» досить тісно пов'язана категорія «громада», що виступає як самокерована організація осіб, що проживають на певній території та об'єднуються за виробничими, конфесійними, політичними, віковими та іншими ознаками; одна з форм соціальної організації (спільнота) людей [2, с.305]. У незалежній Україні необхідність вирішення актуальних проблем навколишнього середовища, розвиток, демократизація і пов'язане з цим розширення прав територіальних громад зумовили потребу посилити їх роль у прийнятті рішень. Цьому сприяло прийняття 21 травня 1997 року Закону України «Про місцеве самоврядування», який визначає, що основним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень є територіальна громада села, селища, міста [1].

Аналіз досліджень і публікацій. Проблеми розвитку громадського сектору в Україні відображені в працях вітчизняних і зарубіжних учених, а саме: Н. Бортника, П. Рабіновича, Дж. Фінніса, Е. Шмідт-Ассманна, Р. Штрайнца.

Мета дослідження. Метою дослідження є з'ясування та обґрунтування теоретичного та практичного аспектів формування громадянського суспільства міста Добропілля.

Викладення основного матеріалу дослідження. Громадський сектор Добропільської територіальної громади представлений 65 зареєстрованими громадськими об'єднаннями, 45 об'єднаннями співвласників багатоквартирних будинків, а також 37 органами самоорганізації населення (квартальними комітетами). Крім того, на території міста зареєстровано 25 міських осередків політичних партій, 5 громадських формувань з охорони громадського порядку та 15 релігійних організацій.

Усі вони певною мірою проявляють активність і кожен в рамках статутних положень здійснює свою діяльність на території міста, захищаючи і представляючи інтереси визначених груп населення.

Найбільш активними в цьому плані є громадські організації. Представники інститутів громадянського суспільства приймають участь у державних, регіональних та загальноміських заходах, залучають кошти інвесторів та донорів у розвиток інфраструктури міста, проводять фестивалі та масові заходи, надають благодійну допомогу внутрішньопереміщеним особам, організовують надання правової та психологічної допомоги населенню.

Окремо слід відзначити громадські організації, діяльність яких направлена на популяризацію здорового способу життя. Останнім часом містяни досить активно зі сталою періодичністю беруть участь у велопробігах, сплавах по річках області, сходженню на гори України, туристичних походах, у місті організована щоденна ранкова зарядка на стадіоні, працює гурток зі скелелазіння.

Громадські організації, які працюють з молоддю, проводять тренінги по саморозвитку, зустрічі з учнівським активом, лекції по ненасильницькій комунікації, допомагають розвиватись шкільному врядуванню.

Найбільш активними з усіх громадських організацій є: Центр муніципального розвитку м.Добропілля; Добропільський центр молоді «Добро»; Рада Добропільської міської організації ветеранів; Міська рада ветеранів Афганістану; Громадський простір «Розвиток»; ГО «Твій шанс»; Організація прихильників здорового способу життя «Східний вітер»; ГО «Мото-Добропілля».

Відтак, бачимо, що з 65 зареєстрованих громадських організацій, активність проявляють лише 8, тобто 12 %. Чим пояснюється таке небажання вести діяльність? Відверто кажучи, більша половина організацій, які зареєструвалися в органах юстиції, зробили це під певні дії або заходи. Так, майже всі міжнародні фонди, а також підприємства, які знаходяться на території міста, для надання благодійної допомоги однією з умов висували – офіційну реєстрацію. Тож, бачимо, що громадські організації, отримавши кошти, «відпрацювали» їх та втратили інтерес подальшого функціонування. На сьогоднішній день для залучення громадськості до співпраці та активних дій в місті розробляється стратегія розвитку громадянського суспільства, в плані реалізації якої планується передбачити заохочувальні заходи для вже існуючих громадських організацій.

Представники органів самоорганізації населення та об'єднань співвласників багатоквартирних будинків більшою мірою приймають участь у благоустрої територій. Для підтримки ініціатив цих об'єднань в місцевому бюджеті передбачаються фінансові кошти, які направляються на ремонти і реконструкцію інфраструктури шляхом співфінансування.

Релігійні організації різних конфесій надають підтримку та благодійну допомогу найменш захищеним верствам населення, організовують відзначення релігійних свят, проводять квести та розважальні заходи для дітей. Найбільш активними в своїй діяльності є Українська Православна

Церква Горлівської Єпархії, релігійні громади Свідків Єгових, Слово життя, Відродження.

Політичні інтереси в громаді лобіюють осередки міських політичних партій. В міській раді їх представництво складається з наступних партій: «Опозиційний блок», «Жінки за майбутнє», «Блок Петра Порошенка «Солідарність», «Сила людей», «Наш край».

Громадські формування з охорони громадського порядку у місті активно почали реєструватися у 2014 році. Їх діяльність побудована на тісній співпраці з міською радою під постійним контролем органів поліції.

Висновки. В місті наявний потенціал для функціонування та розвитку громадського сектору. Численні осередки та угруповання можуть позитивно впливати на розвиток громади. Проте, маючи на сьогоднішній день низьку активність, необхідно вживати заходів щодо залучення якомога більшої кількості громадян до суспільно-політичного життя міста.

Для залучення громадськості до активної суспільної діяльності недостатньо лише юридичної реєстрації організації, необхідні мотивування та підтримка з боку органів місцевого самоврядування та держави. Такими важелями можуть стати інструменти місцевої демократії, які допоможуть залучати до активності більше громадян.

Самоорганізація на місцях не завжди призводить до інституціоналізації у вигляді органів самоорганізації населення, більшого розповсюдження набули організації співвласників багатоповерхових будинків. Традиційно основними напрямками діяльності і одних, і інших залишаються покращення житлово-комунальних послуг та благоустрій території.

Література.

28. Закон України «Про місцеве самоврядування» від 21 травня 1997 року URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

29. Громадські об'єднання в Україні : [навч. посіб.] / за ред. В. М. Бесчастного. – К. : Знання, 2007. – 415с

ДОДАТОК Г

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішення виконкому
міської ради
від 11.09.2011 № 162

ПОЛОЖЕННЯ
про громадську раду при виконавчому комітеті
Добропільської міської ради

1. Громадська рада при виконкомі Добропільської міської ради (далі - громадська рада) є постійно діючим колегіальним виборним консультативно-дорадчим органом, утвореним для забезпечення участі громадян в управлінні державними справами, здійснення громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади, налагодження ефективної взаємодії зазначених органів з громадськістю, врахування громадської думки під час формування та реалізації державної політики.

2. У своїй діяльності громадська рада керується Конституцією та законами України, указами Президента України і постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, а також Положенням про громадську раду, розробленим на основі Типового положення.

Положення про громадську раду погоджується з виконкомом, при якому вона утворена, та схвалюється на її засіданні.

3. Основними завданнями громадської ради є:

- створення умов для реалізації громадянами конституційного права на участь в управлінні державними справами;
- здійснення громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади;
- сприяння врахуванню органом виконавчої влади громадської думки під час формування та реалізації державної політики.

4. Громадська рада відповідно до покладених на неї завдань:

- 1) готує та подає виконкому пропозиції до орієнтовного плану проведення консультацій з громадськістю, а також щодо проведення консультацій, не передбачених таким планом;
- 2) готує та подає виконкому пропозиції щодо організації консультацій з громадськістю;
- 3) подає виконкому обов'язкові для розгляду пропозиції щодо підготовки проектів нормативно-правових актів з питань формування та реалізації державної політики у відповідній сфері, удосконалення роботи виконкому;
- 4) проводить відповідно до законодавства громадську експертизу та громадську антикорупційну експертизу проектів нормативно-правових актів;
- 5) здійснює громадський контроль за врахуванням виконкому пропозицій та зауважень громадськості, а також дотриманням ним нормативно-правових актів, спрямованих на запобігання та протидію корупції;
- 6) інформує в обов'язковому порядку громадськість про свою діяльність, прийняті рішення та їх виконання на офіційному веб-сайті виконкому та в інший прийнятний спосіб;
- 7) збирає, узагальнює та подає виконкому інформацію про пропозиції громадських організацій щодо вирішення питань, які мають важливе суспільне значення;
- 8) організовує публічні заходи для обговорення актуальних питань соціально-економічного розвитку міста;
- 9) готує та оприлюднює щорічний звіт про свою діяльність.

5. Громадська рада має право:

- 1) утворювати постійні та тимчасові робочі органи (комітети, комісії, експертні групи тощо);
- 2) залучати до роботи ради працівників виконкому міської ради, органів місцевого самоврядування, представників вітчизняних та міжнародних експертних і наукових організацій, підприємств, установ та організацій (за згодою їх керівників), а також окремих фахівців;

- 3) організовувати і проводити семінари, конференції, засідання за круглим столом та інші заходи;
- 4) отримувати в установленому порядку від органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування інформацію, необхідну для забезпечення діяльності ради;
- 5) отримувати від органу проекти нормативно-правових актів з питань, що потребують проведення консультацій з громадськістю.

Члени громадської ради мають право доступу в установленому порядку до приміщень, в яких розміщено управління, відділи, служби виконавчого комітету.

6. До складу громадської ради можуть бути обрані представники громадських, релігійних, благодійних організацій, професійних спілок та їх об'єднань, творчих спілок, асоціацій, організацій роботодавців, недержавних засобів масової інформації та інших непідприємницьких товариств і установ, легалізованих відповідно до законодавства України.

7. Склад громадської ради формується на установчих зборах шляхом рейтингового голосування за кандидатури, які добровільно заявили про бажання брати участь у роботі громадської ради та внесені громадськістю.

Кількісний склад громадської ради визначається установчими зборами.

Строк повноважень складу громадської ради — два роки.

До складу громадської ради може бути обрано не більше ніж по одному представнику від кожного інституту громадянського суспільства.

Членство в громадській раді є індивідуальним.

8. Для формування складу громадської ради орган утворює ініціативну групу з підготовки установчих зборів за участю інститутів громадянського суспільства.

Для участі в установчих зборах до ініціативної групи подається заява у довільній формі, підписана уповноваженою особою керівного органу інституту громадянського суспільства.

До заяви додаються:

- рішення керівника інституту громадянського суспільства, якщо інше не передбачено його установчими документами, про делегування представника для участі в установчих зборах, посвідчене печаткою (у разі наявності);
- біографічна довідка делегованого представника інституту громадянського суспільства;
- копії документів, що підтверджують легалізацію інституту громадянського суспільства;
- інформація про результати діяльності інституту громадянського суспільства протягом останніх двох років.

Протокол установчих зборів, відомості про склад громадської ради орган оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті та в інший прийнятний спосіб.

9. Виконком затверджує склад громадської ради на підставі протоколу установчих зборів.

10. Членство в громадській раді припиняється на підставі рішення громадської ради у разі:

- систематичної відсутності члена громадської ради на її засіданнях без поважних причин (більше ніж два рази);
- повідомлення керівника інституту громадянського суспільства, якщо інше не передбачено його установчими документами, про відкликання свого представника та припинення його членства в громадській раді;
- неможливості члена громадської ради брати участь у роботі громадської ради за станом здоров'я, визнання у судовому порядку члена громадської ради недієздатним або обмежено дієздатним;
- подання членом громадської ради відповідної заяви.

11. Громадську раду очолює голова, який обирається з числа членів ради на її першому засіданні шляхом рейтингового голосування.

Голова громадської ради має заступників, які обираються з числа членів ради шляхом рейтингового голосування.

Головою громадської ради не може бути обрано посадову або службову особу органу державної влади.

Повноваження голови громадської ради можуть бути припинені за рішенням громадської ради у разі припинення його членства у раді, а також виникнення підстав, передбачених Положенням про громадську раду.

12. Голова громадської ради:

- організовує діяльність громадської ради;
- скликає та організовує підготовку та проведення її засідань;
- підписує документи від імені громадської ради;
- представляє громадську раду у відносинах з Кабінетом Міністрів України, центральними і місцевими органами виконавчої влади, об'єднаннями громадян, органами місцевого самоврядування, засобами масової інформації;
- може брати участь у засіданнях виконкому, сесій міської ради.

13. Функції секретаря громадської ради може виконувати працівник структурного підрозділу у зв'язках з громадськістю виконкому, який не є членом громадської ради.

14. Основною формою роботи громадської ради є засідання, що проводяться у разі потреби, але не рідше ніж один раз на квартал. Позачергові засідання громадської ради можуть скликатися за ініціативою однієї третини загального складу її членів.

Засідання громадської ради є правоможним, якщо на ньому присутні не менш як половина її членів.

Засідання громадської ради проводяться відкрито.

У засіданнях громадської ради бере участь з правом дорадчого голосу уповноважений представник органу виконавчої влади.

За запрошенням голови громадської ради у її засіданнях можуть брати участь інші особи.

15. Рішення громадської ради приймається відкритим голосуванням простою більшістю голосів її членів, присутніх на засіданні. У разі рівного розподілу голосів вирішальним є голос головуючого на засіданні.

Рішення громадської ради мають рекомендаційний характер і є обов'язковими для розгляду органом виконавчої влади.

Рішення органу, прийняте за результатами розгляду пропозицій громадської ради, не пізніше ніж у десятиденний строк після його прийняття в обов'язковому порядку доводиться до відома членів громадської ради та громадськості шляхом його оприлюднення на офіційному веб-сайті виконкому та в інший прийнятний спосіб. Інформація про прийняте рішення має містити відомості про врахування пропозицій громадської ради або причини їх відхилення.

16. Громадська рада інформує орган та громадськість про свою роботу шляхом розміщення в обов'язковому порядку в спеціально створеній рубриці «Громадська рада» на офіційному веб-сайті виконкому та оприлюднення в інший прийнятний спосіб матеріалів про установчі документи, план роботи, керівний склад, прийняті рішення, протоколи засідань, щорічні звіти про її роботу.

17. Забезпечення секретаріату громадської ради приміщенням, засобами зв'язку, створення умов для роботи ради та проведення її засідань здійснює виконком міської ради.

18. Громадська рада має бланк із своїм найменуванням.

ДОДАТОК Є

Зведені показники дослідження (опитування)

щодо умов та стану розвитку громадянського суспільства в місті Добропіллі

№ зп	Питання	Кількість відповідей
1	Вкажіть, будь ласка, свою стать	
	чоловіча	30
	жіноча	37
2	Представником якої сфери діяльності Ви є?	
	органи влади	30
	бюджетна організація	7
	промисловість	3
	громадськість	27
3	Чи є ви членом Громадської ради?	
	так	10
	ні	57
4	Як Ви оцінюєте роботу громадської ради при виконавчому комітеті міської ради?	
	активно та результативно	11
	активно, але не мають вплив на прийняття рішень	34
	неефективно	15
	не чули про такий орган	7
5	Чи створені в місті умови для діяльності органів самоорганізації населення?	
	так	52
	ні	15
6	Чи створені в місті умови для діяльності громадських організацій?	
	так	59
	ні	8
7	Про які проекти вичули та брали участь у їх реалізації?	
	громадський бюджет	13
	конкурс «Громада своїми руками»	32
	конкурси проектів донорських організацій	7
	не брали участь в жодному проекті	15
8	Як розвивається в місті волонтерський рух?	
	активно працюють з різними верствами населення	39
	волонтери є, але розвиваються пасивно	25
	взагалі не чули про волонтерів	3

9	Якими інструментами місцевої демократії Ви користувалися?	
	електронні петиції	24
	загальні збори	43
	збір підписів	47
	громадський бюджет	32
	громадські слухання	37
	громадська експертиза	0